Ўзбекистон - келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

26 МАРТ ШАНБА № 60 (808). Сотувда эркин нархда. 1994 йил.

КЕЧА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА ВАЗИРЛИКЛАР, ДАВЛАТ ҚЎМИТАЛАРИ, ИДОРАЛАР, КОРПОРАЦИЯЛАР, КОНЦЕРНЛАР, УЮШМАЛАР, МАРКАЗИЙ МУАССАСАЛАР РАҲБАРЛАРИ ИШТИРОКИДА КЕНГАШ БЎЛДИ. УНИ ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВ БОШҚАРДИ

Кенгашда 1994 йил январь-февраль ойларида ишлаб чиқариш суръатларининг пасайишига йўл қўйган халқ хўжалиги айрим тармоқларининг фаолияти, Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк манфаатларини ҳимоя қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармонининг бажарилиши муҳокама этилди.

— Биз собиқ Иттифоқ таркибига кирган мамлакатларнинг иқтисодий аҳволидан хабардормиз, — деди Президент Ислом Каримов кенгашни очиб. — Шу нуқтаи назардан қараганда бизда аҳвол бирмунча яхши, яъни Ҳамдўстлик давлатларида январь-февраль ойларида ишлаб чиқариш ҳажми ўтган йилнинг шу даврига нисбатан ўртача 73 фоизни ташкил этса, Ўзбекистонда бу кўрсаткич 91 фоиз бўлди.

Кенгашда халқ хўжалигининг айрим тармоқларида, айниқса, кимё, қишлоқ хўжалик машинасозлиги саноати, қурилиш материаллари ишлаб чиқариш ҳажмининг пасайишига йўл қўйилгани, бу ҳолнинг сабаблари ва уни бартараф этиш йўллари батафсил таҳлил этилди.

— Ҳозир кимдан ишнинг аҳволини сўрасанг, гапни хўжалик алоқаларининг узилиб қолгани, хомашё ёки бутловчи материалларнинг етишмаслиги, ўзаро тўловларнинг ўтмаётганидан бошлайди, — деди Президент. — Ҳолбуки, ҳамма ҳам ана шундай оғир шароитда ишламоқда. Лекин, натижа ҳар хил. Бу нимани кўрсатади? Бунинг сабаби шундаки, кўпчилик соҳа раҳбарлари, саноат корхоналари директорларининг иш услуби, дунёқараши жуда секин ўзгараётир. Уларнинг аксарияти бозор муносабатлари шароитида ишлашга мослаша олмаяпти. Илгари ҳамма нарса, жумладан, хомашё ва бутловчи материаллар ҳам марказдан тақсимланар, қайси маҳсулотни ким, қандай нархда сотиб олиши ҳам қатъий белгилаб қўйиларди. Бошқача қилиб айтганда, ишлаш осон эди. Ҳозирги давр эса ишлаб чиқариш сардорларидан бу масалаларни тадбиркорлик билан ҳал этишни, рақобатбардош маҳсулот ишлаб чиқаришни, бозор коньюктурасини ўрганишни, бугунни эмас, келажак 5—10 йилни назарда тутиб иш юритишни талаб этади. Кимки бунинг уддасидан чиқолмаса, ўрнини қобилиятли ёшларга бўшатиб беришига тўғри келади.

— Аввалги давлат таъминоти деган гап энди йўқ. Ҳар бир корхона ўз хўжалик алоқаларини боғлаши, валюта ишлаб топиши, халқаро корпорацияларга кириши, ана шу йўл билан қайта жиҳозланиши — дунё бозорига чиқиши керак! Бозор иқтисодиёти ҳар бир раҳбардан бугун шуни талаб қилади, — деб таъкидлади И. Каримов.

Кенгашда концерн ва уюшмалар фаолиятини жонлантириш, мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш, охир-оқибатда ишчи, мутахассис ҳамда раҳбарнинг ишлаб чиқаришни кенгайтиришдан шахсий манфаатдорлигини ошириш иқтисодий юксалиш омили экани, шунингдек, инженер-техник ходимларни, ишлаб чиқариш корхоналари раҳбарларини хорижий мамлакатларга ўқишга юбориш зарурлиги алоҳида таъкидланди.

Республика Президентининг ислоҳотни чуқурлаштириш ва тадбиркорликни ривожлантириш тўғрисидаги фармонини ҳаётга татбиқ этиш юзасидан алоқадор вазирлик, идора ва ташкилотларга тегишли топшириқлар берилган эди. Кенгашда ана шу борадаги ишларнинг бориши муҳокама этилди.

Кенгашда республика Олий Кенгаши Раиси вазифасини бажарувчи Э. Халилов, Бош вазир А. Муталов, Бош вазирнинг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков, Бош вазир ўринбосарлари — Ў. Султонов, А. Возненко, К. Тўлаганов, В. Чжен, М. Қорабоев қатнашди.

ЎзА.

ФУТБОЛИМИЗ РИВОЖИ УЧУН ПОЙДЕВОР ҚЎЙИЛДИ. ЭНДИГИ ВАЗИФА УНИ ЮҚОРИГА КЎТАРИШ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОШ ВАЗИРИ, ФУТБОЛ ФЕДЕРАЦИЯСИ ПРЕЗИДЕНТИ АБДУЛҲОШИМ МУТАЛОВ БИЛАН МУЛОҚОТ

— Абдулҳошим Муталович, эртага навбатдаги миллий чемпионат ўйинлари бошланади. Айтмоқчимизки, бир йиллик иш таҳлили ҳамда навбатдаги режалар билан ўртоқлашиш учун ҳозир энг қулай фурсат. Лекин саволлар беришдан олдин Сизни янги футбол мавсуми бошланиши билан табриклашга ижозат бергайсиз.

— Раҳмат, мен ҳам ўз навбатида газетангиз орқали барча футбол ишқибозларини, мутахассисларни, мураббию футболчиларни, футболга алоқадор бўлган барча кишиларни янги мавсум билан қутлаб, уларнинг орзулари рўёбга чиқишини истайман.

— Бу йилги мавсум муваффақиятли кечиши учун ўтган йили замин яратишга ҳаракат қилинди. Мамлакатда футболни ривожлантириш соҳасидаги ишларга сиз шахсан қандай баҳо берган бўлардингиз?

— Ўтган йили биз футболимиз ривожи учун катта қадам ташладик. Айниқса, Президентимиз Ислом Каримов имзо чеккан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистон Республикасида футболни янада ривожлантириш тадбирлари тўғрисида»ги қарорини бажариш бўйича жойларда талайгина ишлар амалга оширилди.

Энг муҳими, ўзбек футболининг истиқболига умид уйғонди. Мамлакатда футболга муносабатни ўзгартириш, моҳият нуқтаи-назаридан янгича муносабатларни шакллантириш, футбол соҳасидаги ишни, ҳар бир қадамни дунё миқёсидаги мезонлар билан ўлчаш зарурлигини англай бошладик.

(Давоми 3-бетда).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ ҚАРИМОВГА

Муҳтарам Ислом Абдуғаниевич!

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси умумий мажлиси Сизнинг академиянинг ҳақиқий аъзоси этиб сайланганингиздан ғоят мамнунлигини изҳор этади.

Сиз атоқли иқтисодчи олим, давлат арбоби сифатида мустақил Ўзбекистоннинг ижтимоий-иқтисодий ва маънавий тараққиёти назарий асосларини ишлаб чиқишга ва турмушга татбиқ этишга улкан ҳисса қўшмоқдасиз.

Ўзбекистоннинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда бозор муносабатларига ўтиш, иқтисодиётнинг сиёсатдан устунлиги, ислоҳотларнинг босқичма-босқич амалга оширилиши, фуқароларни ижтимоий ҳимоялаш борасидаги Сизнинг концепциянгиз иқтисод фанига қўшилган улкан ҳисса бўлиб, жаҳон жамоатчилиги бунга ҳаққоний равишда юксак баҳо берди.

Сизнинг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли», «Ўзбекистон: бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли», «Ўзбекистон иқтисодий сиёсатининг устивор йўналишлари» ва бошқа асарларингиз иқтисод фани муаммоларига ижодий, янгича ёндашиш намунасидир. Шу боис мазкур асарлар кўплаб хорижий тилларга таржима қилинди ва қилинмоқда.

Бу китобларда асослаб берилган фундаментал ғоялар миллионлаб кишилар фаолиятида дастуриламал, мустақил тараққиёт назарий асосларини яратишда илмий мактаб бўлиб хизмат қилади. Сиз иқтисод фанидаги энг янги йўналишларнинг асосчиси сифатида ҳаққоний тарзда шуҳрат қозондингиз.

Буларнинг барчаси Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси аъзоларининг 1994 йил 24 март куни бўлиб ўтган умумий мажлисида Сизни якдиллик билан иқтисодиёт ихтисоси бўйича академиянинг ҳақиқий аъзоси этиб сайлашга асос бўлди.

Сизнинг Фанлар академияси ҳақиқий аъзоси этиб сайланишингиз, шак-шубҳасиз, мамлакатимиз фанининг янада тараққий этишига хизмат қилишига ишончимиз комил.

Азиз Ислом Абдуғаниевич, Сизга мустаҳкам саломатлик, Ўзбекистонни жаҳондаги ривожланган мамлакатлар қаторидан ўрин олиши йўлидаги кўп қиррали фаолиятингизда омад ва зафарлар тилаймиз.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг умумий мажлиси.

• Ўзбекистон-Франция:

ЎЗАРО МАНФААТЛИ ҲАМКОРЛИК

Республикамизнинг халқаро миқёсдаги алоқалари тобора кенгайиб ва мустаҳкамланиб бормоқда. Бу алоқалар, энг аввало, ўзаро иқтисодий ҳамкорлик заминига қуриляпти. Зеро, қайси бир мамлакат билан яқин алоқалар тиклана бошланар экан, ўша юрт заминига дастлаб савдо аҳлининг қадами тегкани қадимдан маълум. Ўзбеклар эса азалдан савдо-сотиқ ишига моҳир бўлишган. Хайриятки, ота-боболардан мерос хусусиятлар вужудимизда сақланиб қолган экан. Ташқи иқтисодий алоқаларда қўлга киритилаётган ютуқлар бунинг исботидир. Ушбу ўринда мамлакатимизнинг Франция Республикаси билан ўзаро манфаатли муносабатларига назар ташлаш кифоя.

Республикамиз Президенти Ислом Каримовнинг ўтган йил ноябрь ойида Францияга қилган расмий давлат ташрифи бу мамлакат билан муносабатларимизда янги саҳифа очди. Ана шу ташриф давомида бир қанча муҳим шартнома ва битимлар имзоланди. Жумладан, Ўзбекистон билан Франция ҳукуматлари ўртасида сармояларни ўзаро рағбатлантириш ва ҳимоялаш тўғрисидаги битим республикамизда нефть, енгил саноат ҳамда банклар фаолияти соҳаларида самарали ҳамкорлик сари йўл очди. Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки ва Франциянинг «Креди коммерсиал де франс» банки ўртасида битим имзоланди.

Битимга мувофиқ Франция томони бизнинг банкимизга ички ва халқаро фаолиятнинг барча соҳаларида техникавий кўмак беради, республикамизда хорижий шериклар иштирокида амалга ошадиган лойиҳаларни текширувдан ўтказади. Бундан ташқари, иқтисодимизнинг йирик тармоқларига сармоя сарфлай оладиган хорижий тадбиркорларни танлайди. Жумладан, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини охиригача қайта ишлаш, енгил, тўқимачилик, озиқ-овқат саноати, нефть ва газ қазиб олиш ҳамда уни қайта ишлаш, сайёҳлик сингари тармоқларда биргаликда фаолият олиб бориш имкони туғилди.

Маълумки, Оврўпода қадимдан ўта нозик таъби ва маданияти билан танилиб келган французлар иқтисод бобида ҳам зийраклик билан шерик танлайди. Ана шу хусусиятларни ўзида тўла мужассамлаштирган француз банкирлари ўзбекистонлик ҳамкасблари билан ҳамкорликни янада кенгайтириш ниятидалар. Шу кунларда Ўзбекистон Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки Франциянинг яна учта йирик ва нуфузли банки билан муваффақиятли ҳамкорлик қилмоқда. Булардан бири — «Насиональ де пари» дунёдаги 77 мамлакатда ўз бўлимларига эга ва жаҳондаги етакчи банклар қаторида туради. У асосан энергетика инфраструктура ва телекоммуникацияни ривожлантириш бўйича лойиҳаларни маблағ билан таъминлайди. «Сосьете женераль» банки эса қарийб бир асрдан ортиқ вақтдан буён турли мамлакатларда молиявий операцияларни амалга ошириб келади. Ҳозирги кунда у Франциядаги энг илғор банклардан бири ҳисобланади. «Франшез де ком экстерьер» давлат банки ҳам ўзбек ҳамкасблари билан яқин алоқалар ўрнатмоқда. Дунёвий тажрибага эга француз банклари мутахассислари бозор иқтисоди билан боғлиқ муаммоларни ҳал этишда ташқи иқтисодий фаолият миллий банкига кўмак бермоқда.

Ўзбекистондаги сиёсий барқарорлик, хомашё заҳиралари, хорижий сармояларнинг юксак даражада муҳофаза қилиниши, хусусий бизнес ва ишбилармонликка қатъий ҳуқуқий кафолат — жаҳоннинг етакчи компаниялари ва банкларини республикамизга жалб қилмоқда. Айниқса, француз сармоядорларининг қизиқишлари беқиёс. Шу йилнинг февраль ойида Эндрю Гельфи бошлиқ француз ишбилармонлари мамлакатимизда бўлиб, «Ўзбекнефтгаз» корпорацияси, Озиқ-овқат саноати, Енгил саноат концернлари ва Маиший хизмат кўрсатиш вазирликлари билан музокаралар олиб борди. Бухоро вилоятида нефтни қайта ишлаш заводи, Тошкентда халқаро талабларга жавоб берадиган замонавий меҳмонхона қуришга келишилди. 11 март куни эса Франциянинг Ўзбекистон билан алоқалар бўйича миллий кенгаши президенти Филип Жискар д'Эстен бошчилигидаги тадбиркорлар Президент Ислом Каримов қабулида бўлиб, ўзаро ҳамкорликни ривожлантириш режалари хусусида сўзлашдилар.

Франция билан Ўзбекистон ўртасидаги иқтисодий ҳамкорликнинг кенгайиши, шубҳасиз, икки халқнинг дўстона алоқаларини янада мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Муҳаммад ШАРИФ, ЎзА шарҳловчиси.

МАМЛАКАТИМИЗ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ БУХОРО ВИЛОЯТИ КЕНГАШИ СЕССИЯСИДА СЎЗЛАГАН НУТҚИНИ РЕСПУБЛИКАМИЗ МЕҲНАТКАШЛАРИ ҚИЗҒИН ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШАЯПТИ

ҲАЁТИЙ ЗАРУРАТ

Юртбошимиз Ислом Каримов халқ депутатлари Бухоро вилояти кенгаши сессиясида сўзлаган нутқида мамлакатимизнинг мустақиллиги, бугунги иқтисодий-сиёсий ва маънавий аҳволнинг нечоғлиқ яхшиланиши, энг аввало, ўзимизга боғлиқ, деб таъкидлади.

Оқилона, тадбиркорлик билан иш юритиш, келажакни олдиндан кўра билиш, эҳтиросларга берилмай, босиқлик билан меҳнат қилиш бугунги куннинг ҳаётий заруратидир. Шунингдек, жаҳондаги ривожланган мамлакатлар билан ҳамкорлик қилинмасаям, эртанги кунни тасаввур этиш амри маҳолдир. Шуни назарда тутиб, биз Жанубий Кореянинг шакар, қаймоқ ишлаб чиқариш фирмаси билан шартнома туздик. Дастлабки ишлар бошлаб юборилди. Бундан ташқари хўжалик далаларида кўкламги дала юмушлари ҳам тобора авж олдирилмоқда.

Биз пахта ҳосилдорлигини ошириш эвазига мавжуд экин ерларини қарийб 30 фоизга қисқартириб, унинг ўрнига ғалла экдик. Шу билан бирга юз гектарга яқин жойда боғ яратдик. Гарчанд бу юмушлар одатдагидек иш кўринса ҳам, бунинг замирида эл-юрт мўл-кўлчилигини кўзлаш ётади. Чунки ҳозирда бу ерлар фермер ва ижарачиларга бўлиб берилган. Юртбошимиз айтиб ўтганидек, қаердаки манфаат бўлса, ўша ерда иш ҳам, маҳсулот ҳам мўл бўлади. Бугунги куннинг иқтисодий сиёсати негизини ана шулардан иборат, деб тушунаман.

Ҳамро РАҲМОНОВ, Муборак туманидаги Б. Саидов номли жамоа ширкат хўжалиги кенгаши раиси.

ИШОНЧИМИЗ ЯНАДА ЮКСАЛМОҚДА

Президентимиз халқ депутатлари Бухоро вилояти кенгаши сессиясида сўзлаган нутқида мамлакатимизнинг ички сиёсати тўғрисида гапира туриб, бозор иқтисодиётига ўтишда асос қилиб олинган машҳур беш тамойил ҳақида яна бир бор батафсил тўхталиб ўтди.

Айтиш лозимки, бу таърифлар халқимиз ҳаётида ниҳоятда катта аҳамиятга эга. Чунки, юртбошимиз томонидан илгари сурилган мазкур тамойиллар бугунги кунда турмушимизнинг барча жабҳаларига теран сингиб бормоқда.

Тўртинчи — кучли ижтимоий сиёсатни амалга ошириш тамойили ҳақида гапираркан, Президентимиз, жумладан, шундай деди: «... агар биз Ўзбекистон шароитида Гайдарнинг «Шок терапияси»ни қўлласак нима бўларди? Тасаввур этинг, бу услуб аҳолисининг ярми бола ва ўсмирлардан иборат мамлакатда қандай оқибатларга олиб келарди?

Эҳтимолий оқибатни тасаввур қилиш қийин эмас. Гайдарона иқтисодиёт натижаси ўлароқ, халқ таъминоти издан чиқар, одамларимиз ризқ-рўздан жудо бўлар эди».

Шукрки, ҳукуматимиз бу борада ҳам ўзига хос, оқилона йўл тутди. Бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнида аҳолини, унинг кам таъминланган қисми, ногиронлар, нафақахўрлар, ёлғиз қариялар ҳамда давлат қарамоғидагиларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш борасида белгиланган тадбирлар таҳсинга сазовордир. Бевосита ана шу ишларнинг самараси ўлароқ, ҳар қандай шароитда ҳам халқимиз қийналиб қолгани йўқ. Бу эса аҳолининг давлатимиз юритаётган ички сиёсатга бўлган ишончини янада юксалтирмоқда.

Фарҳод МЕРГАНОВ, адлия ходими.

Менимча, «ўйинчи»ларга шафқат қилмаслик керак

Юртбошимизнинг Бухоро вилояти кенгаши сессиясида сўзлаган нутқини республикамизнинг кейинги фаолияти ҳақидаги мухтасар сарҳисоб деб аташ мумкин. Ундаги аниқ хулосалар, бўлаётган воқеа ва ҳодисаларнинг теран таҳлили ҳамда мамлакатимиз келажагига доир фикрлар мени оддий фуқаро сифатида тўлқинлантириб юборди. Дарҳақиқат, республикамиз юртбошимиз таъкидлаганидек, айни пайтда мураккаб иқтисодий шароитни бошидан кечирмоқда. Зеро, ўтиш даври ҳеч бир мамлакат учун осон кечган эмас. Халқимизда: «уйинг тинч, кўнглинг тинч», деган нақл бор. Оллоҳга шукрки, юртимизда тинчлик ва осойишталик ҳукм сурмоқда. Бу биз учун жуда катта имконият. Чунки иқтисодий ислоҳотларнинг ривожи ва самараси кўп жиҳатдан сиёсий вазиятга, тинчлик ва осойишталикка боғлиқ. Шунинг учун ҳам ислоҳотларни амалга ошириш учун бизда барча шарт-шароит етарли. Очиқ гап, баъзан «Ким билади ҳали нима бўларкин?» деб иккиланиб яшаётган раҳбарларни кўриб ёки эшитиб, нафратланиб кетаман. Кимки шундай даврда юртбошимиз айтганидай «ўйин» кўрсатаётган экан, унга шафқат қилмаслик керак. Чунки бу гуноҳ ватан хоини деган тавқи лаънат билан баробардир.

Бухоро вилоятидаги нуқсон ва камчиликлар барчамизга сабоқ бўлиши керак деб ўйлайман. Чунки қилаётган меҳнатимиз қуруқ сўз билан эмас натижа ва амалиёт билан ўлчанади. Бўлаётган воқеа ва ҳодисаларни кузатиб, ўзимча, ислоҳотларни амалга ошириш ёки умуман мамлакатимиз истиқболи ва равнақи кўп жиҳатдан ўрта, яъни ижрочи бўғинга боғлиқ экан, деган хулосага келдим. Чунки барча қонун ва қарорлар ана шу бўғин орқали ҳаётга татбиқ этилади. Уни содда қилиб ҳукумат билан халқ ўртасидаги кўприк деб аташ мумкин. Юртбошимиз ўз нутқида асосий эътиборни «ижрочи бўғин»нинг вазифа ҳамда масъулиятига қаратганлиги ҳам бежиз эмас.

Маърузада таъкидланганидек, агар ҳар бир раҳбар ёки фуқарода ўз кучи ва ишига ишонч устивор бўлса, мамлакатимиз пойдевори мустаҳкамланган, эртанги кун истиқболига замин яратган бўламиз.

Эркин ЖУМАЕВ, Олтинсой тумани.

СУРХОНДАРЕ ВИЛОЯТИ. Ўтган йилни муваффақиятли якунлаган Жарқўрғон туманидаги «Сурхон» хўжалиги пахтакорлари бу йилги баҳорги ишларни қизғин бошлашди. Ўтган йилда 3 минг гектар майдонда деҳқончилик қилишган бўлса, бу йил 2 минг 700 гектар ерга чигит қадайдилар. Деҳқонлар пахта ҳосилдорлигини ошириб, тежалган 300 гектар майдонга эса буғдой экадилар.

Айни чоғда 40 дан ортиқ уловлар далаларга олиб чиқилган.

СУРАТЛАРДА: механизатор Жума Мусаев; баҳорги ишлар.

И. ХЎЖАЕВ суратлари.

Ҳалол меҳнат учун ҳуқуқий ва иқтисодий шарт-шароит керак. Меҳнатни баҳолайдиган мезонлар керак. Жамиятни янгилаш деганда, меҳнаткаш ва ташаббускор инсонларни бошга кўтаришни тушунмоқ лозим.

Ислом КАРИМОВ.

ХАЛҚ ФАРОВОНЛИГИ—ИСЛОҲОТ МЕЗОНИ

Хусусийлаштиришнинг ижтимоий-иқтисодий жиҳатлари

ЎЗБЕКИСТОН Республикаси ҳукумати Президент И. Каримовнинг нутқлари ва чоп этилган китобларида туб мазмун-моҳияти очиб берилган бозор ислоҳоти йўлидан оғишмай бориб, унинг янги босқичига қадам қўймоқда. Кенг кўламли хусусийлаштириш бу босқичнинг асосидир. Ўзбекистонда «кичик хусусийлаштириш» амалга ошириб бўлингандан сўнг ана шу иккинчи босқичга ўтила бошланди. «Кичик хусусийлаштириш» шарофати ўлароқ 50 дан зиёд объект мулк шаклини ўзгартирди. Шундан 44,1 фоизи акционерларга, 17,6 фоизи жамоа, 37 фоизи хусусий ва 1,3 фоизи ижара корхонасига айланди. Қишлоқ хўжалигида 90 фоиз, саноатда 40 фоиз маҳсулотни нодавлат сектори ишлаб чиқармоқда.

Ўзбекистонда хусусийлаштириш жараёнига кенг халқ оммасини жалб этишнинг тўғри йўлини белгилаб олиш учун учта саволга жавоб бериш керак бўлади: нима мақсадда ислоҳот ўтказилаяпти? Нима учун ваучерлаштирмаяпмиз? Адресли ижтимоий ҳимоянинг мазмун-моҳияти нимада?

Ҳаммага маълумки, Ўзбекистонда иқтисодий ислоҳот ишлаб чиқариш самарадорлигини кучайтириш ва халқ фаровонлигини ошириш учун ўтказилмоқда. Жаҳондаги турли мамлакатларнинг кўп асрлик тажрибалари шуни кўрсатмоқдаки, ишлаб чиқаришнинг самарадорлигига уни юксак даражада уюштириш ва инвестиция ҳисобига эришилади. Шу билан бир вақтда ўзимизнинг ишлаб чиқаришни режали-маъмурий жиҳатдан ташкиллаштириш бўйича 70 йиллик тажрибамиз ҳам халқ хўжалигини қайта қуриш, унга эркинлик бериш, аҳолининг кенг қатламига ишлаб чиқариш воситаларига эгалик қилиш ва ўзини ўзи бошқариш ҳуқуқини қайтариш зарурлигини яна бир бор тасдиқлади.

Айнан шунинг учун ҳам Ўзбекистонда давлат корхоналарини очиқ типдаги акционерлик жамиятларига ва хусусий мулкка айлантириш жараёнлари кенг қулоч ёйдирилди. Қайта ташкиллаштиришнинг бундай шакллари биринчидан, ишлаб чиқаришни сифат жиҳатдан янгича даражада йўлга қўйишга эришиш, иккинчидан, акциялар чиқариш ва сотишда ёки давлат мулки бўлган объектларни сотишда қўшимча маблағларни жалб этиш имконини беради. Акция ва кўчмас мол-мулкни сотиш йўли билан хорижий инвесторлар сармоясини жалб этишни уддалаш, айниқса, муҳим аҳамият касб этади.

Фақат шу асосда, миллий ва чет эл валютаси кўринишидаги қўшимча пул маблағларини иқтисодиётга киритиш ҳисобигагина халқ хўжалиги тармоқларини техника билан қайта қуроллантириш, уларда маҳсулот ишлаб чиқаришни жаҳон даражасига кўтариш мумкин бўлади.

Бунинг учун давлат тадбиркорликни турли кўринишдаги инвестиция фондлари, кредитлар, солиқ имтиёзлари ёрдамида қўллаб-қувватлашни, давлатга тегишли акциялар бўйича дивидентларни хусусийлаштирилган корхоналарда қолдириш ва ниҳоят, давлат мулкини сотиб олишдан тушган маблағларни давлат тасарруфидан чиқарилган ишлаб чиқариш объектларини ривожлантиришга йўналтиришни кўзда тутмоқда. Бу тадбир мулкчиларнинг янги синфига ўз ишини, айниқса, оёққа туриш босқичида комил ишонч билан юритиш имконини беради.

Иккинчи масала бўйича шуни айтиш мумкинки, ҳам маҳаллий, ҳам чет эл матбуотида Ўзбекистонда кенг аҳоли қатламлари учун хусусийлаштириш имкони йўқ, деган таъналар учраб турибди. Айрим олимлар, Ўзбекистон ва чет эл жамоатчилик ҳамда матбуот вакиллари жумҳуриятимизда тезроқ ваучерлаштиришни тиқиштиришаётган эканлар, улар аввало, бунинг ҳаммага маълум бўлган «фойдали» томонларини санаб кўрсатмоқдалар: гўё аҳолининг аксарият кўп қисми қамраб олинади, умумий тенглик ва адолат бўлади.

Бироқ бутун инсоният тарихи шуни яққол кўрсатмоқдаки, умумий тенглик — интилиш мумкин ва лозим бўлган олий мақсад, аммо унга эришиш, айниқса, ҳозир, бугунги шарт-шароитларда деярли мумкин эмас. Россиянинг тажрибаси ваучерлаштиришнинг кўпгина ва анчагина жиддий нуқсонларини ҳозирданоқ яққол кўрсатди. Аксарият тўй-ҳашам ва кўмиш маросимлари, энг зарур рўзғор буюмларини харид қилиш учун керак бўладиган нақд пулга эга бўлиш мақсадида ўз ваучерини тезда сотиб юборди. Уларни сотиб олганларнинг виждонлилиги ва ҳалоллиги эндиликда кўплаб баҳс-мунозараларга сабаб бўлаётир.

Масаланинг бошқа томони ҳам бор. Биз ҳаммамиз фойдаланаётган ижтимоий бойликка бир хилда тенг улуш қўшмаётган кишилар — корхона директори, фаррош, ишчи, муҳандис ва бухгалтерга тенг тақсимлаш, жамиятга ҳеч нарса бермаётган ногиронларга ваучер бермаслик, балоғатга етмаганларни, стажли ходимларни, ишсизларни, шунингдек пенсионерларни тенглаштириш адолатданми? Шуниси ҳам аниқки, жамиятга доғ тушира диган яшаш жойининг тайини йўқларга, жиноятчиларга, қамоқхонада ётган ва фуқаролик ҳуқуқидан маҳрум этилганларга, ўғриларга, фоҳишаларга, гиёҳвандларга, руҳий носоғлом фуқароларга ҳамма меҳнаткашлар қатори ваучер улашиш ҳам адолатдан эмас. Эндигина ишга кирганлар билан катта меҳнат стажига эга бўлганларни, ўз мансабларида узоқ ўтириб қолган бекорчи хўжалару асосий маҳсулоти бракка чиқаётган ишчилар билан олтин қўлли усталарни, ёлғизлар билан аксарияти текинхўр бўлган кўп оилаларни тенглаштириш ҳам худди шунинг ўзидир.

Буларнинг универсал ва ягона ечими йўқ эканлиги маълум. Хусусийлаштириш қирралари ҳавфли бўлиб, ҳар қандай нотўғри ечим ўткир ижтимоий талотўп келтириб чиқариши, жамиятни тарафкашларга бўлиб юбориши мумкин. Бироқ бу нуқсонларни аниқ билиш ва уларни, ҳеч бўлмаганда, назарий жиҳатдан ҳисоб-китоб қилиб чиқиш зарур, шундагина амалий фаолиятга киришиш мумкин. Бундан ташқари ваучер ёки чекларни текин тарқатиш ишлаб чиқаришни ривожлантириш учун қўшимча маблағларни жалб этишга йўл бермайди ва бинобарин, капиталнинг бесамара кетишига олиб келади. Ҳанузгача Ўзбекистонда кенг кўламда хусусийлаштиришга ўтилмаганлигининг боиси шунда.

Энди учинчи масалага ўтсак, ислоҳот тамойилларини белгилаб олар экан давлат, албатта, аҳолини ижтимоий ҳимоялаш ҳақида қайғуришга мажбур. Ўзбекистонда ижтимоий сиёсатнинг ўзига хослиги унинг аниқ адресга йўналтирилганидадир. Бу, аввало, ижтимоий адолатни таъминлашга тақсимлаш жараёни ёрдамида эришишда намоён бўлади. Аҳолининг бюджет маблағлари ҳисобидан таъминланадиган энг муҳтож ва камбағал қатламини қўллаб-қувватлашнинг турли хил дастурлари ишлаб чиқилган.

Хусусийлаштириш жараёнида бир қатор имтиёзлар олган меҳнат жамоаларига алоҳида эътибор қаратилди. Бундан ташқари мулкни сотиб олиш қийматидан корхонанинг ишлаб чиқариш фондидан асосий фондга эга бўлиш учун сарфлаган маблағи миқдорида чегириб ташлаш, шунингдек, мулкдорларнинг ер участкаларини савдо ва хизмат соҳалари объектлари учун сотиш ҳисобига мулкий ҳуқуқлари назарда тутилган. Қишлоқ аҳолиси шахсий томорқа учун ер билан таъминланди. Деҳқончилик хўжаликлари жамоаларига давлат хўжалиги мулкларини, ферма, боғ ва токзорларни имтиёзли хусусийлаштириш имкони яратиб берилди.

Шундай қилиб, жумҳурият ҳукумати Ўзбекистон меҳнаткашлари турмуш даражасини яхшилашга қаратилган иқтисодий ислоҳотлар йўлидан оғишмай олға боришга қатъий бел боғлаганини амалда исботламоқда.

Виктор ЧЖЕН,
Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари — Ўзбекистон Республикаси Давлат мулкини бошқариш ва хусусийлаштириш қўмитасининг раиси.

• *Бизнинг мусоҳаба*

МУЛКДОРЛАР УЧУН ҲУҚУҚИЙ ИМТИЁЗЛАР

Маълумки, иқтисодиётда рўй берадиган ҳар қандай ислоҳот биринчи навбатда мулкий муносабатларнинг шаклланиши ва унинг ҳуқуқий асослари яратилишига боғлиқ.

Меҳнат вазирлиги мутахассислари ва ҳуқуқшунослар томонидан ишлаб чиқилган «Иқтисодиётнинг давлат тасарруфида бўлмаган секторида банд бўлган фуқароларнинг меҳнат муносабатларини ҳамда уларни ижтимоий ҳимоя қилишни тартибга солиш тўғрисида»ги вақтинчалик Низом ҳам ана шу муносабатларнинг ҳуқуқий асосларини белгилашга хизмат қилади.

Хўш, мазкур ҳужжат бугунги кунда қандай аҳамият касб этади? Унинг вужудга келишига нималар сабаб бўлди? Бугун хусусий мулк эгалари — фермерлар, кичик ёки қўшма корхоналар эгалари ҳам давлат секторида меҳнат қилаётган фуқаролар каби мавжуд имтиёзлардан фойдалана оладиларми?

Журналист Мурод Абдураҳмонов республика меҳнат вазирининг биринчи ўринбосари Оқил ОБИДОВга ана шу хусусдаги айрим саволлар билан мурожаат қилди.

— Маълумки, Президентимизнинг «Иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк манфаатларини ҳимоя қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонидан кейин хусусий мулкка асосланган тадбиркорлик йўлидаги барча тўсиқлар олиб ташланди. Лекин меҳнат муносабатлари ва ижтимоий муҳофаза тизимида талай муаммолар мавжудлигини унутмаслигимиз керак. Айни пайтда, хусусий мулк эгалари қандай шароитда меҳнат қилишлари, қандай қонуний кафолатлардан фойдаланишлари керак? Амалдаги қонунчиликнинг бундай мулк эгасига нисбатан қўлланилишини кимлар назорат қилади? Давлат нафақаларидан фойдаланиш учун қандай асослар бор, — деган саволлар пайдо бўлаётганлиги шубҳасиз. Бу муаммоларга мутахассисларимиз томонидан тайёрланган мазкур Низом тўла жавоб қайтаради, деб умид қиламан.

Низомни тузишдан асосий мақсад давлат тасарруфидаги корхона ходимлари билан хусусий мулк эгаларининг қонуний ҳуқуқларини тенглаштиришдан иборатдир. Ва у бизга шу соҳада тажриба орттириш, меҳнат ҳамда ижтимоий ҳимоя ҳақидаги қонунларни мукаммаллаштириш бўйича таклифлар тайёрлашга имкон беради. Тўғри, уни ҳали нуқсонлардан буткул ҳоли, деб айтолмаймиз. Аммо хусусий, қўшма, кичик, масъулияти тўлиқ ҳамда чекланган акционерлик жамиятлари, деҳқон (фермер) хўжаликлари ва якка тартибдаги меҳнат фаолияти билан шуғулланаётган шахслар билан давлат секторида меҳнат қилаётганларга яратилган имтиёзлар ўртасидаги тафовутни бартараф қилишига ишонамиз. Айни пайтда билдирилган таклиф ва мулоҳазалар асосида унинг мукаммал нусхасини ишлаб чиқишга киришдик.

— **Одатда, давлат ташкилотлари хизматчилари учун меҳнат дафтарчалари очилади, касалликка чалинган ёки пенсияга чиққан вақтида қонунларда кўрсатилган имтиёзлардан фойдаланадилар. Янги Низомга мувофиқ давлат тасарруфида бўлмаган муассаса, кичик ёки қўшма корхона ходимлари ҳам шундай имтиёзлардан фойдалана оладиларми?**

— Биз «фақат уюшган бозоргина халқнинг ижодий ва меҳнат имкониятларини тўла очади. Боқимандаликка барҳам бериб, ташаббускорлик ҳамда ишбилармонликни ривожлантиради, йўқотилган хўжайинлик туйғусини қайтадан тиклайди», деган фикрнинг нечоғлик адолатли эканлигига яна бир карра ишонч ҳосил қилаяпмиз. Хўжайинлик туйғуси онгимизда шаклланмас экан, тараққиёт, халқ фаровонлиги борасидаги саъй-ҳаракатларимиз чиранишдан нарига ўтмайди. Шунинг учун ҳам мулк эгасига эркин меҳнат қила оладиган даражада етарли шароит ва ҳуқуқий имтиёзлар яратилмоғи керак.

— **Бирор киши хусусий фирма ёки кичик корхона очиб, фуқароларни ишга таклиф қилса, у ўз навбатида ходимларини касаллик варақаси, таътил ҳамда пенсия тўловлари билан таъминлаши лозим бўлади. Мазкур Низомда ана шу масалаларга қандай ёндашилган?**

— Ўша тадбиркор хусусий фирма ёки корхонасини ҳокимликдан рўйхатдан ўтказгач, ижтимоий суғурта жамғармасига белгиланган миқдорда маблағ ўтказа бошлайди. Бу эса ўз навбатида тадбиркорга ходими учун пенсия тайинлаш имкониятини яратади. Маълумки, бадаллар фойда ва хўжаликни ривожлантириш учун ажратиладиган маблағлар ҳисобидан тўланади.

Шу ўринда хусусийлаштирилган корхоналарда бундай тартиб-қоидалар қандай амалга оширилади, деган савол пайдо бўлади. Низом билан атрофлича танишган киши унга тўлиқ жавоб топиши мумкин.

— **Кейинги пайтда «ёлланган ишчилар» иборасини кўп учратаяпмиз. Низомда ана шу тоифа кишилари билан иш берувчи ташкилот ўртасидаги муносабатларга аниқлик киритилганми?**

— Иқтисодий инқирозлар, ишсизликнинг ўсиши, пулнинг қадрсизланиши ҳамда рақобатга бардош бера олмаган айрим корхоналарнинг синиши бозор иқтисодининг дастлабки босқичига хос хусусиятлардир. Сиз тилга олган ёлланган ишчилар ана шу жараён ҳосиласи сифатида пайдо бўлади. Уларнинг меҳнат фаолиятига жуда кўп нарса боғлиқ. Шунинг учун ҳам Низомда мазкур масалага алоҳида эътибор қаратилган. Унга мувофиқ амалдаги Қонун ва Низомларга зид тарзда тузилган келишув (контракт) қонуний кучга эга эмас, деб топилди. Яъни шартномада, қайд этилган энг кам иш ҳақи миқдори, меҳнат таътили ҳамда бошқа бир қанча имтиёз ва ҳуқуқлар давлат корхоналарида меҳнат қилаётган ишчиникидан кам бўлмаслиги керак.

Корхона маъмурияти, касаба уюшмаси билан келишган ҳолда ёлланган ишчиларга яна қўшимча имтиёзлар бериши мумкин. Низомда бу ҳақда кенгроқ маълумотлар берилган.

— **Айрим иқтисодчилар давлат тасарруфида бўлмаган ташкилотлар ижтимоий суғурта жамғармаси учун тўлов тўлаши шарт эмас, демоқдалар. Шу хусусдаги фикрингиз...**

— Юқорида таъкидлаганимдек, улар ижтимоий истеъмол жамғармасига белгиланган тартибда маблағ ажратган тақдирдагина, ана шу жамғарма маблағидан фойдаланишлари мумкин бўлади.

— **Нодавлат секторида меҳнат қилаётган фуқаро ўз ишидан ажралиб қолса, унга ишсизлик нафақаси тўланадими?**

— Республикамиз Президенти Ислом Каримов Вазирлар Маҳкамаси йиғилишида: «Аввало қишлоқ аҳолисини иш билан таъминлаш, ишсиз юрганларни ва доимий иш билан банд бўлмаганларни ишлаб чиқариш соҳаларига жалб этиш, уларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоялаш зарур»лигига яна бир бор эътибор қаратдилар. Шунинг учун ҳам Меҳнат вазирлигининг қуйи бўғинлари — шаҳар ва район биржаларида айнан шу масалага доир қатор тадбирлар мажмуи ишлаб чиқилди. Бунинг учун қандай шаклда бўлишдан қатъий назар ҳар бир корхона ёки ташкилот иш билан таъминлашга кўмаклашиш жамғармаси ҳисобига меҳнат ҳақининг 2 фоизи миқдорида тўлов ажратиши талаб қилинади. Иш жойини йўқотган ишчиларга меҳнат биржалари кўмагида ана шу ҳисобдан ишсизлик нафақаси берилади.

— **Амалдаги қонунларда Чернобил ёки бошқа бирон-бир табиий офат туфайли соғлигини йўқотган фуқаролар иш жойларида қисқаришга тушмасликлари қайд этилган. Ана шу имтиёз хусусий тармоқда меҳнат қилаётган кишиларга нисбатан ҳам қўлланиладими?**

— Низомда ҳар икки тармоқда меҳнат қилаётган фуқароларга бир хил имтиёз яратилган. Унда бундан ташқари меҳнат жароҳати олган, ёш болали ҳамда ҳомиладор аёлларнинг ҳам ижтимоий кафолатлари аниқ кўрсатиб ўтилган.

Гап модомики, Чернобилчилар ҳақида борар экан, шу ўринда Вазирлар Маҳкамасининг: «Ўзбекистон Республикасида истиқомат қилувчи Чернобиль фалокатидан зиён кўрган фуқароларни ижтимоий ҳимоялаш ҳақида»ги қарори тўлиқ амал қилаётганлигини эслатиб ўтиш кифоя, деб ўйлайман.

• *Қарор ва ижро*

«ФЕРМЕРЛАР ЛОЙИҲАМИЗДАН МАМНУН БЎЛИШДИ»

«ЎЗЖАМОАҚУРИЛИШ» ДАВЛАТ ШИРКАТ БИРЛАШМАСИ РАИСИ В. КАМОЛОВ БИЛАН МУЛОҚОТ.

ЎЗБЕКИСТОН Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Чорвачиликда ислоҳотларни такомиллаштириш ҳамда деҳқон (фермер) хўжаликлари ва хусусийлаштирилган фермалар манфаатларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги қарори эълон қилинганига икки ойдан ошди. Чорвачилик соҳасидаги иқтисодий ислоҳотни янада чуқурлаштириш, тармоқда мавжуд бўлган камчилик ва нуқсонларни тезроқ бартараф этиш ҳамда хусусийлаштирилган ферма ва фермерлик хўжаликларида маҳсулот етиштиришни кўпайтириш учун зарур шарт-шароитларни муҳайё этишга қаратилган ушбу қарор қандай бажарилмоқда?

— Ушбу қарорнинг 15-бандида, — деди В. Шодмонович, — республика Қишлоқ хўжалик вазирлиги ва бир қатор тегишли идораларга 1994 йил давомида фермер хўжаликлари ва хусусийлаштирилган фермалар учун кичик ва ўртача катталикдаги молхоналар лойиҳаларини тайёрлаш топширилган эди. Шундан сўнг вазирлик кенг кўламдаги тадбирлар мажмуини ишлаб чиқди. Бизнинг бирлашмамиз орадан бир ой ўтмаёқ, тегишли лойиҳа ташкилотлари билан ҳамкорликда 30, 50, 75 ва 100 бош қорамолга мўлжалланган, аввалги типовой фермалардан бутунлай фарқ қиладиган мутлақо янгича, ихчам молхоналар лойиҳаларининг 10—15 хилини тайёрлади. Фермер хўжаликлари ва хусусийлаштирилган фермаларнинг эгалари улардан қайси бирини танласалар, биз зудлик билан қуришга киришамиз, ускуналар билан тўла жиҳозлаб берамиз.

— **Шу ўринда ўз-ўзидан бир савол туғилади: бундай тайёр молхоналарни буюртма қилишга ҳамма фермерларнинг ҳам қурби етаверармикин?**

— Масаланинг бу томони аввал бошданоқ эътиборга олинган. Молхоналар ҳар қайси вилоятдаги маҳаллий шарт-шароит ва аниқ имкониятлар ҳисобга олинган ҳолда қурилади. Биринчи навбатда мавжуд маҳаллий қурилиш ашёлари инобатга олинади. Масалан, тоғли минтақаларда молхона пойдеворларини харсангтошлардан тиклаш мумкин, бошқа жойларда бетон ишлатилади. Маҳаллий имкониятга қараб, деворларни пахсадан ёки хом ғиштдан тиклаш ҳам мумкин. Баъзи жойларда йиғма темир-бетон конструкциялардан ҳам фойдаланилади. Лойиҳаларга киритилган бундан янгиликлар қурилиш қийматини 2—3 баравар арзонлаштиради.

Фермерларга тавсия қилинаётган янгича типдаги молхоналар шу пайтгача қуриб келинганларига қараганда анча ихчам. Чунончи, эни 6, 7, 9 метр, баландлиги 2, 4 метрдан 3 метргача. Бироқ биз ҳамма молхоналарнинг шундай ўлчамда бўлиши шарт деган фикрдан йироқмиз. Чунки, кўпгина фермерлар бой амалий тажрибага эгалар. Улар лойиҳаларимиз билан синчиклаб танишишгач, ўзлари фойдали таклифлар ва ўзгартишлар киритишлари мумкин. Бу борада ўзаро келишиб, молхоналарни фермерларнинг талабларига мос қилиб қуриб берaверамиз. Бироқ пишиқ- пухталиги ҳисобга олинади, албатта.

Энди тўлов масаласига келсак, ҳозирча биз уч хил турини мўлжаллаяпмиз. Уч-тўрт йилдан бери фермерлик қилиб, дурустгина сармоя орттирганларга ўз маблағлари ҳисобига қурамиз. Хоҳлаганлар эса молхонани қуришга кетган сарф-харажатни ўзлари етиштирган тайёр маҳсулот, айтайлик, гўшт ҳисобида тўлашлари мумкин. Бу гўштни биз ишчи-хизматчиларимизга ёки бошқа талабгор ташкилотларга сотиб, пулини чиқариб олаверамиз.

Тўловнинг учинчи тури шундайки, фермер фақат буюртма беради, қурилиш ташвишларидан ҳоли туриб, молхона битгач, пулини тўлайди. Бунинг учун биз банкдан кредит пули олиб, молхонани қуриб битказамиз, ускуналар билан жиҳозлаймиз, фермерга эса тайёр калитни топширамиз. Сирасини айтганда, ҳамма ривожланган мамлакатларда тартиб шундай. Яъни қурувчи ишни бутун қилади, буюртмачи эса тайёр объектни қабул қилиб олиб, ўзининг ишини давом эттиради.

Бундай тартибда иш юритиш ҳар икки томон учун ҳам фойдали ва қулайдир. Масалан, биз банкдан кредит пули олиб қурилишни бошласак, уни иложи борича тез қуриб битказиш пайида бўламиз. Чунки, банк кредитни маълум муддатга беради ва уни биз вақтида қайтаришимиз керак бўлади. Пулни фермернинг ўзи тўлайдиган бўлса, биз шошилишдан манфаатдор бўлмаймиз, бинобарин қурилиш табиий равишда чўзилиб кетиши мумкин. Дарвоқе, Вазирлар Маҳкамасининг қарорида ҳам қурилиш ташкилотларига янги молхоналарни тўла қуриб битказиб, фермер хўжаликлари ва хусусийлаштирилган фермаларга уларнинг «калитини топшириш» вазифаси юклатилган. Ушбу қарорда, шунингдек, қурилиш ташкилотларини молхоналар қурилиши бўйича қўшимча қиймат солиғини тўлашдан озод этиш аниқ қилиб ёзиб қўйилган. Бинобарин, буюртмачи яъни фермерлар ҳам бундай тўловдан озоддирлар.

Кўриниб турибдики, фермер бўлишни ихтиёр этганлар учун биз тавсия этаётган типдаги молхоналар эгаси бўлиш у қадар қийин эмас.

— **Умумий ҳисоб-китобларга қараганда ҳозир жумҳуриятимизда тахминан 15 мингга яқин фермер бор экан. Аммо улар орасида уч-тўртта молни боқиб, мен фермерман деб юрганлар ҳам оз эмас...**

— Шунинг учун Президентимиз Вазирлар Маҳкамасидаги йиғинда фермерларни рўйхатга олишда қатъий тартиб ўрнатиш масаласини ўртага қўйди. Биз янгича молхоналар лойиҳасини ишлаб чиқишда бу кўрсатмага қатъий амал қилдик. Яъни бизнинг лойиҳамиз бўйича қуриладиган молхоналарда камида 30 бош қорамол боқилиши керак. Демак, мол туёғини 30 бошга етказмаганларни чинакам фермер деб бўлмайди.

— **Қарор эълон қилингандан кейинги бир ой ичида 10-15 типдаги молхоналар лойиҳасини тайёрлашга улгурилгани хайрли ишнинг муваффақиятли бошланганидан далолатдир. Жойларда молхоналар қурилиши бошланай деб қолдими?**

— Албатта, бинокорлик ашёлари заводлари лойиҳада белгиланган конструкцияларни ишлаб чиқаришга тайёр. Қурилиш ташкилотларимиз ҳам ишни бошлашга шай. Андижон, Фарғона, Наманган вилоятларида молхоналар қурилиши бошланди ҳам. Бу иш ҳадемай, бутун жумҳуриятимиз бўйлаб авж олиб кетиши аниқ. Қувонарлиси шундаки, фермерлар лойиҳаларимиз билан қизиқиб танишмоқдалар ва ҳозирданоқ жуда ўринли ва фойдали таклифлар киритмоқдалар.

Абдусамад ЙЎЛДОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

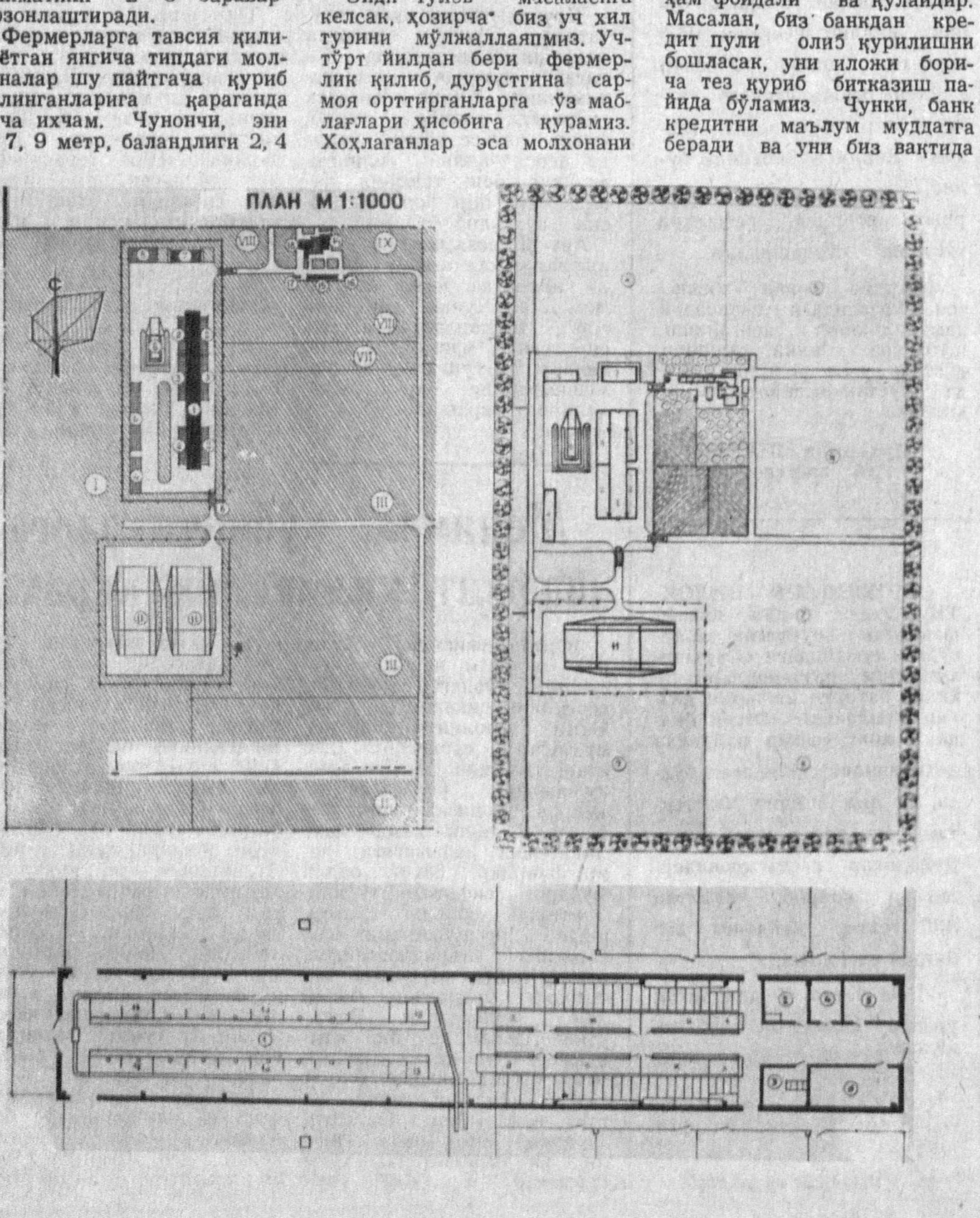

• ТАДБИРКОРЛАРИМИЗ

ИШНИНГ КЎЗИНИ БИЛГАНЛАР

Бу тўкин хонадон Мирзааҳад Абдужабборовнинг оиласи. Улар Нуробод тумани Кўксув қишлоғида истиқомат қиладилар. Остона ҳатлаган киши йилнинг тўрт фаслида ҳам табиат неъматларидан тамадди қила олади. Меванинг «Сурхон» хурмосидан тортиб, бир қанча маҳаллий навларигача, олма, анор, анжир, шафтоли, ўрик, гилосу нашвати, қўйингки, узум деганининг энг яхши навлари; қишин-ёзин яшнаб, гуллаб ётадиган анвойи гулларнинг мағрибдан машриққача ўсадиган турлари бор.

Баҳор, ёзда ҳовлидаги атрофи гулзор, дарахтзор боғридаги кўркам сарҳовуз шоҳсупасида мириқиб дам оласиз. Хоҳлаган қаймоқ ялайди, хоҳлаган серқаймоқ сут, ё муздеккина айрон ичади. Албатта кайфи хушлик учун хуштаъму хушбўй, роҳатбахш, кўзада асир ётган мусалласдан ҳам бу оилада топилади. Томорқалари — ака-ука учун 24 сотихгина. Оғилда моллари қатор, паррандалар ҳам етарлича. Ҳаммаси меҳнатга, аҳилликка боғлиқ экан. Энг муҳими бу оилада «меники» деган гап йўқ. Укаси Рўзиназар умр йўлдоши билан, фарзандлари Раҳим, Ойбарчин, Қўзибойлар билан ҳамма ишни меъёрига етказишиб уддалашади. Қарабсизки, манфаатдорлик ердан, аҳилликдан, меҳнатдан келаверади. Мирзааҳад ака ҳар йили, «кўп қатори» деб тахмин қилишича, фақатгина қайчиланган гул, гул кўчатларининг ўзидан минг-минг, Шу йилнинг ўзида эҳтиёждан ортиб қолган сабзавот, картошка, мева, майиз, олма сотишдан эса 5 миллион сўм даромад қилибди. Оғилдаги бўрдоқилару серсут сигирлар бу оила учун, албатта, доимий, ишончли иқтисодий фойда манбаи.

Маъмуржон ҚИЁМОВ,
журналист.

ФУТБОЛИМИЗ РИВОЖИ УЧУН ПОЙДЕВОР ҚЎЙИЛДИ. ЭНДИГИ ВАЗИФА УНИ ЮҚОРИГА КЎТАРИШ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Буни жойларда футболга эътиборнинг нисбатан кучайганлигида ҳам кўриш мумкин. Ҳашар йўли билан стадионлар қурилмоқда. Маҳаллий аҳамиятга эга бўлса-да, биринчиликлар, ҳар хил турнирлар ўтказилмоқда. Совринларни ҳокимлар топширмоқда. Бу ҳам футболга бўлган муносабат, эътибор, қолаверса футбол ривожи учун ўзига хос ташвиқот.

Ўтган давр мобайнида жойлардаги футбол федерациялари, ҳокимликлар, қатор вазирликлар, идоралар ва жамоатчилик билан ҳамкорликда асосий эътиборни турли ёшдаги болалар ўртасида мусобақалар ўтказишга қаратдик. Мамлакат аҳолисининг ярмидан кўпини 18 ёшгача бўлган ёшлар ташкил этишини инобатга олсак, бу нечоғли муҳим эканлиги яққол намоён бўлади. Оммавийлик орқали ёш авлодни соғломлаштиришга эришиш асосий мақсадлардан бири бўлди.

Аммо Қорақалпоғистон Республикаси, Сурхондарё, Қашқадарё, Жиззах, Навоий вилоятларининг 50 фоиздан ортиқ шаҳар ва туманларида болалар ўртасида оммавий мусобақалар ташкил этилмагани, бу соҳада ҳали ишлар кўнгилдагидек эмаслигини билдиради. Болалар-ўсмирлар махсус мактаблари спорт базалари ҳақида қанча гапирилса ҳам иш олға силжимаяпти. Мамлакатдаги 200 дан ортиқ футбол мактабининг фақат 16 таси ўз стадиони ва футбол майдонига эгалиги ачинарли ҳолдир. Биз болалар футболига эътиборни кучайтирмас эканмиз, катта футболда муваффақиятга эришишимиз амри маҳол бўлиб қолаверади.

Вазирлар Маҳкамасининг юқорида зикр этилган қарорига мувофиқ футбол клублари ва спорт мактаблари уч йил муддатга ҳамма турдаги солиқлардан озод қилиниб, уларга катта имтиёз берилган эди. Афсуски, клуб ва стадионлар футболимиз ривожи учун қилинган бу ғамхўрликдан ҳали тўғри фойдаланмаяптилар. Бу муаммо матбуотда бир неча марта кўтарилиб, унинг долзарблиги мутасаддиларга яна бир бор эслатилган.

Ундан тегишли хулоса чиқарилмас экан, футбол бизда ҳамон замон талабларига жавоб бермай қолаверади.

Спорт либослари ва буюмлари ишлаб чиқариш долзарблигини ҳис қилган ҳолда хорижий шериклар билан ҳам иш олиб борилмоқда. Жумладан, Қўқон ностандарт асбоб-ускуналар ва жиҳозлар заводи негизида Германиянинг «Индиана ва ДДС ГМБХ» компанияси билан қўшма корхона тузилмоқда. Айни вақтда ишлаб турган корхоналар дастлабки спорт маҳсулотларини савдога чиқардилар.

«Қибрай» ўқув-машғулот масканида капитал таъмирлаш ишлари ниҳоясига етказилди. Бунинг учун ҳукумат қарори асосида маблағ ажратилди. Энди «Қибрай»да бир йўла 5—6 команда ўқув машғулотларини ўтказиши мумкин. «Пахтакор» марказий стадионини таъмирлаш ишлари ҳам охирига етказилаяпти. Кейинги навбат «Чиғатой» спорт масканига. Мўлжалланган таъмирлаш-ободонлаштириш ишлари тугаллангандан сўнг бу ерда мамлакатимизда энг иқтидорли футболчи болаларнинг тарбияланиши учун барча шарт-шароитлар муҳайё бўлади.

— Катта футболимизнинг ўтган йилги натижаларидан мамнунмисиз?

— Менимча, чемпионатимиз даражаси бир поғона юқори кўтарилди. «Нефтчи», «Пахтакор», «Навбаҳор», «Сўғдиёна», «Темирйўлчи», «Нурафшон» каби командалар чиройли ўйинлар намойиш қилишди.

Ўсмирларимизнинг Марказий Осиё давлатлари ўртасида ўтказилган мусобақаларда ғолиб чиқишлари, «Пахтакор» ва «Нефтчи» командаларининг Қозоғистон ва Қирғизистон чемпионларини мағлубиятга учратишлари ва ниҳоят «Нефтчи» МДҲ чемпионлари турнирида фахрли иккинчи ўринни эгаллаши орзу-ниятларимиз ушалаётганидан далолат беради. Лекин командаларимизнинг ўйин савиясини жаҳон футболининг бугунги даражасига чиқариш учун ҳали кўп ишлашга, маҳоратни оширишга тўғри келади. Энг мақтовли командамиз «Нефтчи»нинг МДҲ чемпионлари турнири финалидаги йирик ҳисобдаги мағлубияти ҳаммамизга сабоқ бўлсин.

Футболда орзуларга ўз ўзидан эришилмайди. Бунинг учун биринчи навбатда тўлиқ профессионалликка ўтиш керак. Командаларимиз кучли бўлсагина терма жамоамиз ўйини ҳам юқори даражада бўлади. Командаларда «юлдуз»лар етишиб чиқиши учун эса клубларда ишни яхши йўлга қўйиш лозим. Ҳозир бизда ўз-ўзини маблағ билан қоплайдиган клуб йўқ. Чемпионат ўйинларига ўртача 1,5—2 минг ишқибоз тушган клублар қандай қилиб ўз харажатларини ўзи қопласин.

Ўтган йили бир команданинг сарф-харажати 200—250 миллион сўм атрофида бўлди. Ўйинларига энг кўп 300 мингдан ортиқ томошабин тўплаган «Навбаҳор»га эса чипталар сотишдан бор йўғи 65 миллион сўм тушди, бу энг юқори кўрсаткич бўлиб, сарф-харажатнинг учдан бирини қоплади, холос. Бошқа жамоаларда чипталар сотишдан тушган пул умумий харажатнинг 15 фоизини ҳам қопламаяпти.

Нима қилиш керак? Биринчи навбатда клубларда тадбиркорликни кенг йўлга қўйиш лозим. Клублар қошида кичик корхоналар, дўконлар, ишлаб чиқариш цехлари очиш зарур. Ҳукумат қарорида кўрсатилганидек лотерея ўйинлари, шоу-концертлар уюштириш мақсадга мувофиқ бўлади. Афсуски, кўпчилик клублар «бер-бер»дан нарига ўтмаяпти, нолиш билан иш битмаслигини, четдан келган пул иқтисодни кўтармаслигини эса тушунмаяпти.

Хорижда футбол орқали жуда катта бизнес қилинади. Агар ишларни тўғри йўлга қўйсак футбол бизда ҳам катта фойда келтириши аниқ. Бунинг учун бу соҳага тадбиркор ва ишбилармонларни жалб қилиш мақсадга мувофиқ бўлади. Ўзбекистон Республикаси Конституциясидан келиб чиққан имкониятлар, Президентимизнинг тадбиркорликка кенг йўл очиб берган қатор фармонлари туфайли бевосита футбол соҳасида ҳам катта ишлар қилиш мумкин. Мамлакатимизда тузилган тадбиркорликни ривожлантиришга, кичик ва ўрта бизнесни ривожлантиришга кўмаклашадиган қўшма корхоналар билан тил топишиш, ҳамкорлик қилиш, ўзаро фойда асосида иш юритиш даркор.

Агар моддий рағбатлантириш яхши йўлга қўйилса, маркетинг, менежерлик фаолиятлари амалга оширилса яхши ўйинчиларни ушлаб туриш муаммо бўлмайди. Команда чиройли ўйин намойиш қилгач, стадион мухлисларга тўлади. Сўм тийиндан ҳосил бўлади дегандек, улардан тушган пул харажатнинг бир қисмини қоплайди.

«Нефтчи», «Навбаҳор», «Наврўз», «Янгиер», «Темирйўлчи», «Орол» клублари ўзлари ўйнайдиган стадионларни сотиб олиб, фойдали иш қилдилар. Бошқалар ҳам шу йўлдан борсалар мақсадга мувофиқ бўларди. Ўз-ўзини бошқара оладиган профессионал клубда иш ҳам унумли кечади.

— Ўтган йилдан бошлаб туман, шаҳар, вилоятлар ҳокимлари зиммаларига футболни ривожлантириш учун шахсий масъуллик юклатилганлиги қандай натижа берди?

— Ҳозирги иқтисодий шароитда ҳокимларни шахсан жалб этмай туриб, катта футболни ривожлантириш мумкин эмаслигини вақтнинг ўзи кўрсатди. Фарғона, Наманган, Сурхондарё вилоятлари ва Тошкент шаҳар ҳокимларининг футболга эътибори салмоқли бўлди. Улар футбол федерацияларига бевосита раҳбарлик қилиб, жойларда ишлар олға силжиши учун амалий ёрдам кўрсатдилар.

Самарқанд, Навоий, Қашқадарё вилоятларида эса ҳали кўп иш қилиниши лозим.

Биринчи лигада сўнгги икки поғонани Андижон вилояти жамоалари эгаллагани ташвишли ҳолдир. Тошкент вилоятида ҳам аҳвол кўнгилдагидек эмас. Аввал олмалиқликлар иқтисодий қийинчилик туфайли мусобақадан чиқмоқчи эдилар, энди Янгийўлнинг «Мебелчи» командаси ҳам шундай вазиятга тушди. Айниқса, Олмалиқ шаҳрида профессионал команда бўлмаслиги ташвишли ҳолдир. 149 та саноат корхонаси ишлаб турган бу шаҳарда 1 командани ушлаб туриш мумкинмаслигига ишониш қийин. Ўйлайманки, вилоят футбол федерациясининг раиси бу муаммоларни ижобий ҳал этишда жонбозлик кўрсатади.

— Агар бу икки жамоа биринчи лига мусобақасида қатнашмаса, улар ўрнига Зарафшоннинг «Прогресс» ҳамда Урганчнинг «Динамо» жамоалари қўйилиши ҳақида эшитдик. Унда спорт принципи бузилмайдими?

— Ёдингизда бўлса, январь ойида бўлиб ўтган Ўзбекистон футбол федерациясининг ижроия қўмитаси йиғилишида ҳам шу масала кўтарилиб, қонун ҳамма учун баробар эканлиги, ғалабага фақат меҳнатлар эвазига эришмоқ лозимлиги тўғрисида айтган эдик. Биринчи лигадан икки жамоа чиқиб кетиши ҳақида фикр билдирилганда мутахассислар улар ўрнини «Прогресс» ва «Динамо» билан тўлдиришни таклиф этишди. «Прогресс» масаласида спорт принципига амал қилинди. Яъни у ўтган йили биринчи лигани тарк этган уч жамоа орасида энг яхши кўрсаткичга эга бўлган. Урганчнинг «Динамо» командаси борасида эса...

Шуни ҳисобга олиш кераккки, ҳозир олий ва биринчи лигамизда фақат Хоразмдан бирорта жамоа йўқ, холос. Ваҳоланки, вилоятда 6 та катта стадион (Урганчдагиси 30 минг кишига мўлжалланган), ҳашаматли меҳмонхоналар бор. Биз агар ҳеч бўлмаганда битта командани биринчи лигага қўймас эканмиз, у ерда футбол ҳаваскорлик даражасида қолаверади.

— Ҳакамлар савияси ва мураббийлар маҳоратини ошириш учун қандай ишлар бажарилаяпти?

— Бу йил Ўзбекистон Давлат жисмоний тарбия институтида илк бор олий ҳамда биринчи лига жамоалари мураббийларининг икки ҳафталик семинар-машғулотлари ўтказилиб, унга М. Годик, О. Рихсиева, Э. Шатерников каби фан докторлари таклиф этилди. Биринчи маротаба мураббийларга ўз ишини давом эттириш тўғрисида махсус лицензия (гувоҳнома) берилди.

Афсуски, тренерлар ўқувига айрим мураббийлар қатнашмадилар. Қоида бўйича эса лицензиясиз олий лига командаларини бошқариш мумкин эмас.

Футбол ўйинларининг қай даражада ўтказилиши кўп жиҳатдан уни бошқариб борувчи ҳакамларга боғлиқдир. Ҳакамнинг ўйин давомида биттагина жиддий хатоси жамоа мураббийсининг бир йиллик меҳнатини йўққа чиқариши ҳеч гап эмас. Шу сабабли футбол федерацияси ҳакамлар ва назоратчи ҳакамлар фаолиятидаги йўл қўйилган нуқсонларга нисбатан муросасиз бўлмоқда. Фақат ўтган мавсумнинг ўзида йўл қўйилган хатолар учун Л. Бойзоқов, А. Кулик каби ҳакамлар, В. Каротеев, Э. Вертоградов, Т. Зоиров, Р. Канзафаров, Ш. Исмоилов, В. Копанев каби назоратчи ҳакамлар мусобақалардан бутунлай четлатилдилар. Бундан буён ҳам бундай қоидабузарлар билан муроса қилинмайди. Ҳакамларимизнинг ўз соҳаларига виждонан ёндошиш вақти аллақачон етиб келди.

Чунки, мамлакатимиз футбол федерацияси ФИФА ва ОФК аъзолигига қабул қилинди. Энди ҳакамларимиз учун ҳам турли даражадаги халқаро учрашувларни бошқариш имконияти туғилди. Б. Ҳайдаров, З. Абдуллаев, Н. Лутфулин, Т. Эшонхўжаев, Х. Мухторов, С. Нажафалиев каби ҳакамларимиз халқаро учрашувларни ўтказиш учун биринчи номзодларимиздир.

Назоратчи-ҳакамлар таркиби ҳам янги мутахассислар билан тўлдириб борилаяпти. Бу йил улар қаторига республика тоифасидаги ҳакамлар Н. Раҳмонов, Н. Доронин, М. Отабоев, Ўзбекистон Давлат жисмоний тарбия институти футбол кафедраси мудири Р. Нуримов ҳамда «Пахтакор» командаси фахрийси, спорт устаси Р. Зокировлар қўшилдилар.

Яқинда Фарғона вилояти футбол федерацияси томонидан ҳакамларнинг мавсумга тайёргарлиги юзасидан ўтказилган, 20 дан ортиқ ёшлар қатнашган 10 кунлик йиғинда бу соҳада ўз ишининг фидойилари фақатгина Фарғона, Қўқон, Марғилон каби шаҳарлардагина эмас, балки Бағдод, Риштон, Учкўприк, Охунбобоев туманларида ҳам борлиги маълум бўлди.

— Яқинда Малайзияда Осиё футбол федерациялари вакилларининг семинари бўлиб ўтди, унда Ўзбекистон футбол федерацияси вакиллари ҳам иштирок этдилар. У ерда бизга тегишли янгиликлар ҳам бўлгандир?

— Мендаги маълумотга кўра, семинарда қитъада футболни ривожлантириш, ўқув-машғулот босқичларини замонавий услубда ўтказиш, тиббий хизмат кўрсатиш масалалари кўрилган.

Семинар якунлари билан танишиб чиққач, ўтган йили биз футболни ривожлантириш тўғрисида қарор қабул қилиб жуда муҳим ишни бошлаганимизга, бу борада жаҳон футболи ривожидаги тамойилларга мос иш тутаётганимизга амин бўлдим.

Эндиги вазифа футболга профессионал ёндошувни таъминлашдан, бунинг учун дунёқарашимизни бироз ўзгартиришдан иборат. Ўринбосарлар тайёрлаш усулларини, мусобақалар тизимини янада мукаммаллаштириш керак. Биз ўтган йили катта футболни ривожлантиришга пойдевор қўйдик. Энди ҳаммамиз биргалашиб уни тиклашимиз, мустаҳкамлашимиз зарур. Ана шундагина биз кўзлаган мақсад— яъни жаҳон футболида ўз ўрнимизга эга бўламиз.

Лекин бунинг учун мусобақаларимизда ФИФА қонун-қоидаларига тўла амал қилиниши лозим, унда эса ҳар қандай тартиб бузиш қаттиқ жазога сабаб бўлади.

Шунинг учун мураббий ва ҳакамларимиз, ўйинчи ва ишқибозларимиз агар улар ўз командаларини севсалар, ўта одобли бўлишлари талаб қилинади.

Яна шуни қўшимча қилмоқчиманки, республикамизда футболга бўлаётган эътибор ФИФА ва ОФК раҳбарларини бефарқ қолдирмади. Шу йил 20—30 май кунлари Тошкентда 19 ёшли ўсмирлар ўртасида жаҳон чемпионатининг саралаш учрашувларини ўтказишга қарор қилинди. 11—19 апрель кунлари эса шу ерда Марказий Осиё давлатлари терма командаларининг халқаро турнири бўлиб ўтади. Худди шу муддатда ҳакамларнинг халқаро семинари ўтказилиши ҳам режалаштирилган.

— Энди халқаро алоқалар ҳам кенгайса керак?

— Ҳа, ҳозирда Малайзия, Сингапур, Таиланд, Қувайт, Катар, Шри Ланка, Хитой, Япония, Корея мамлакатлари футбол федерациялари билан ўзаро алоқа ўрнатилмоқда.

Ҳамкорлик доирасида ўртоқлик учрашувлари, биргаликда спорт буюмлари ишлаб чиқариш, футболга хизмат қиладиган кичик ва ўрта корхоналар очиш ва шунга ўхшаш режалар белгиланган. Биргина ўтган йилнинг ўзида «Нурафшон» Эронга, «Навбаҳор» Бирлашган Араб Амирликларига, «Пахтакор» ва ўсмирлар терма командамиз Ҳиндистонга, «Нефтчи» Малайзияга, «Атласчи» Хитойга, «Темирйўлчи» Туркияга бориб келганлиги ҳам хорижий алоқаларнинг мустаҳкамланаётганини кўрсатади. Олимпия терма командамиз ҳам Малайзияда ўртоқлик учрашувлари ўтказиб қайтди.

— Қарорда кўрсатилганидек, футболни тарғибот ва ташвиқот қилиш борасида оммавий ахборот воситаларининг роли беқиёс. Бу борадаги ишлар Сизни қониқтирадими?

— Қарордан сўнг «Ўзбекистон футболи» газетасининг нашр этилаётганлиги айни муддао бўлди. Билишимча, газета журналистлари асосан, ёшлардан ташкил топган, ёшлар бор жойда эса шижоат, интилувчанлик, изланиш, янгиланиш бўлади. Энг муҳими, газетада фақат рақамлар ва ҳисоботлар берилмай, балки қарорнинг бажарилиши, жойларда футболни ривожлантириш масалаларига оид долзарб мақолалар берилди. Ишга совуққонлик билан қараётган раҳбарлар танқид қилинди.

Мамлакатимизда нашр этилаётган газеталарда футбол соҳаси кенг ёритилди. Жумладан «Халқ сўзи», «Правда Востока», «Тошкент оқшоми», «Олтин водий» каби газеталарда футболга кенг ўрин берилди, мухлисларни қизиқтирадиган мақолалар чоп этилди, кўплаб муаммолар ўртага ташланди.

Ўзбекистон радиосининг мамлакат стадионларида ўйинлар ўтказиладиган кунлари уюштирган радио йўқламалари кўпчиликка манзур бўлди.

Афсуски, бу соҳада Ўзбекистон телевидениесининг иши кўнгилдагидек бўлмаяпти.

Бир вақтлари мутахассислар ва ишқибозлар эътиборини қозониб келган, барча ишқибозлар сабрсизлик билан кутадиган кўп кўрсатувлар кейинги пайтда деярли экранга чиқмайдиган бўлди.

Ўз навбатида мамлакат футбол федерацияси спорт журналистлари билан ҳамкорлик қилишга интилмоқда.

Бу йилдан эътиборан спорт журналистлари ҳам командалар билан биргаликда чет эл сафарига чиқа бошлайдилар, биз футбол тарғиботига бундан кейин ҳам катта аҳамият берамиз.

— Сўнгги савол: ўтган мавсумда Сизни энг хурсанд қилган ва энг ранжитган воқеалар нималардан иборат бўлди?

— АҚШнинг Лас-Вегас шаҳрида бўлиб ўтган ФИФА ижроия қўмитасининг йиғилишида Ўзбекистон Футбол федерацияси бу мўътабар ташкилотга қабул қилинганида беҳад шодландим. Федерациямиз билан ФИФА ва ОФК орасида тўғридан-тўғри амалий алоқалар ўрнатилганлиги ҳам мени мамнун қилади.

ФИФА халқаро ўйинлар календарини 3—4 йил олдиндан тузиб қўйганлиги сабабли терма командаларимизнинг халқаро ўйинларда қатнаша олмагани фақат мени эмас, барча мухлисларни ранжитди.

Биз халқаро ўйинлар календарини яқинда олдик. Демак, Хиросимада ўтадиган Осиё ўйинларигача бир қанча учрашувлар ўтказишга имкон яратилди.

Келажаги буюк давлатнинг футболи ҳам довруғли бўлиши керак. Ана шу довруғли бўлиш ҳисси эса ҳаммамизни ҳамжиҳатлик билан ҳаракат қилишга даъват этади. Бизнинг қадимий обидаларимиз, маданиятимиз каби Ўзбекистон футболи ҳам ўз ўйин даражаси, ажойиб базалари, стадионлари билан, бироз баландпарвозроқ бўлса-да, жаҳонни лол қолдириши керак. Футбол орқали ҳам Ўзбекистоннинг обрўсига обрў қўшишимиз, унинг жаҳондаги нуфузини оширишимиз лозим.

Ҳар бир тегишли масъул шахс ўз вазифасини сидқидилдан бажариб, футболни ривожлантиришга ғамхўрлик кўрсатсагина жаҳон ўйингоҳларида Ўзбекистон байроғи баланд кўтарилиб, футболчиларимиз ғалабалари шарафига давлатимиз мадҳияси янграйдиган кунлар тезроқ келади. Ана шундай кунларни кўриш юртимизнинг шарафини улуғлаётган, обрўсини оширишга имкон қадар ҳисса қўшаётган ҳар бир ватандошимизга насиб этсин.

— Мазмунли суҳбатингиз учун раҳмат!

А. ИМОМХЎЖАЕВ
суҳбатлашди.

САЙЁРАМИЗ САДОСИ

НИҲОЯСИГА ЕТДИ

Бельгия ташқи ишлар вазири Вилли Класнинг Чехия Республикасига расмий ташрифи ниҳоясига етди.

Ташриф чоғида В. Клас Чехия Президенти Вацлав Гавел ва Бош вазир Вацлав Клаус билан учрашди. Музокаралар давомида ҳар икки мамлакат ўртасида ўзаро сиёсий ва иқтисодий муносабатларни янада ривожлантириш масалалари муҳокама этилди.

ИШСИЗЛАР ОРТАЯПТИ

Февраль ойида Болгарияда ишсизлар сони январдагидан 8 минг кишига камайган.

Ҳозир мамлакатда 624 минг ишсиз бор. Саноат соҳасида ишсиз бўлиб қолаётганлар сони кундан-кунга ортиб бормоқда. Қишлоқ хўжалигида эса бунинг акси.

СОМАЛИНИ ТАРК ЭТИШДИ

20 кишидан иборат франциялик аскарларнинг сўнгги гуруҳи Сомалидан Жибутидаги ҳарбий базага қайтиб келди.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг тинчлик ўрнатувчи кучлари таркибида Сомалига келган 1600 нафар Франция ҳарбийлари Байдоа шаҳрини бутунлай тарк этдилар. Уларнинг кўпчилиги ўтган йилнинг декабрь ойидаёқ бу ердан чиқиб кетишган эди. Францияликлардан кейин 310 нафар италиялик, 357 нафар америкалик аскарлар ҳам ватанларига қайтишди.

ИККИ БОРА ОРТГА СУРИЛГАН САФАР

Россия мудофаа вазири, Армия генерали Павел Грачёвнинг Руминияга расмий ташрифи 28-29 март кунларига мўлжалланмоқда, деб ёзади Руминияда чиқадиган «Ултимул Кувинт» газетаси.

Ташриф дастури бўйича П. Грачёв Руминия Президенти Йон Илиеску, Бош вазир Николае Вэкэрою, ташқи ишлар вазири Теодор Мелешкану ва миллий мудофаа вазири Георге Тинке билан учрашади ва музокаралар олиб боради.

Шу вақтгача Россия мудофаа вазирининг Руминияга ташрифи белгиланган муддатдан икки марта ортга сурилди. Бунга 1993 йилнинг кузида Россия пойтахтида юз берган воқеалар ва ўтган йилнинг декабрь ойида Бухарестдаги намойишлар сабаб бўлган эди.

ТАШРИФ БИЛАН БОҒЛИҚ МАСАЛА МУҲОКАМА ҚИЛИНАДИ

Германия Федератив Республикаси ташқи ишлар вазири Клаус Кинкель расмий ташриф билан Москвага келди.

У маданий қадриятларни тиклаш бўйича Россия — Германия қўшма комиссиясининг мажлисида қатнашади. Бундан ташқари, Клаус Кинкель Россия ташқи ишлар вазири Андрей Козирев билан учрашади. Учрашувда икки томонлама ҳамкорлик ҳамда мамлакат Президенти Борис Ельциннинг май ойида Германияга қиладиган биринчи расмий ташрифи билан боғлиқ масалалар муҳокама қилинади.

ХАВФСИЗЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ НИЯТИДА

Қозоғистон Республикаси Президенти Нурсултон Назарбоев Си-эн-эн телекомпанияси мухбири билан бўлган мусоҳабасида ўз мамлакати яқин келажакда «Тинчлик учун ҳамкорлик» дастурига қўшилишини айтди.

Н. Назарбоев АҚШга расмий ташрифи давомида Президент Билл Клинтон билан ушбу масала хусусида ҳам суҳбатлашган эди. Айни пайтда «Қозоғистон НАТО ҳарбий блокига аъзо бўлиш учун мурожаат қилмоқчи эмас»,— деб таъкидлади республика Президенти. «Тинчлик учун ҳамкорлик» дастурида қатнашиш эса Қозоғистон Республикасининг хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлаган бўлур эди.

ТУРКИЯ ҲАРБИЙЛАРИ СОБИҚ ЮГОСЛАВИЯГА БОРАДИ

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош котиби Бутрос Ғолий Туркиянинг ҳарбий қисмларини собиқ Югославияга юборишга рози бўлди.

У Хавфсизлик Кенгаши раисига йўллаган мактубида БМТнинг тинчликни сақлаш қўшинлари таркибига ўз ҳарбий қисмларини юбориш ҳуқуқига эга бўлган давлатлар рўйхатига Туркияни ҳам киритишни сўради.

ИНСОНПАРВАРЛИК ЁРДАМИДАН ҲАМ БОЖ ОЛИШАЯПТИ

Америка Қўшма Штатлари Россиядан Арманистонга инсонпарварлик ёрдами сифатида юборилаётган ғалладан бож ҳақи олмасликни талаб қилди.

Инсонпарварлик дастурига кўра АҚШ ҳукумати Арманистон учун уруғлик ғалла юбораётган эди. 1992 йилда АҚШ ва Россия ўртасида тузилган битимга мувофиқ Америка томонидан юборилаётган инсонпарварлик ёрдамидан бож ва бошқа хил тўловлар олинмаслиги лозим.

ОЗОДЛИКДАН МАҲРУМ ЭТИЛДИ

Ригада гиёҳванд моддалар ишлаб чиқаришда айбланган уч нафар шахс устидан суд бўлиб ўтди.

Судланувчилар «Латбиофарм» давлат корхонасининг раҳбарлари эди. Улар корхона цехларидан бирида «Амфетамин» гиёҳванд моддасини яширинча ишлаб чиқаришни ташкил этишган. Гиёҳванд моддалар Словакия фирмаси кўмагида Ғарб мамлакатларига валютага сотилган. Ҳар учала судланувчи турли муддатларга озодликдан маҳрум этилди.

Барча мулк шаклларидаги корхоналар, ташкилотлар, хўжаликларнинг раҳбарлари ва давлат бошқарув идоралари

ДИҚҚАТИГА !

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1993 йил 2 мартдаги 118-рақамли қарорини бажариш борасида Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошидаги Республика ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш марказида ҳуқуқий хизмат ходимларини қайта тайёрлаш бўйича қисқа муддатли ўқув курслари ташкил этилган. Курс тингловчилари белгиланган ўқув дастурини тугаттанларидан кейин, Адлия вазирлигида текширув (аттестация) дан ўтказиладилар.

Қайта тайёрловдан ўтмаган ҳуқуқшунос-маслаҳатчилар Ўзбекистон Республикаси давлат бошқарув идораларида ва барча мулк шаклларидаги корхоналарида юридик фаолият билан шуғулланишлари мумкин эмас.

Машғулотлар қуйидаги манзилда ўтказилади:
700019, Тошкент шаҳри, Себзор, 1-уй.
Телефонлар: *40-50-02, 40-19-63, 40-19-26.*

"ОНИКС ЛТД" фирмаси истеъмолчиларга ўзаро манфаатли шартларда

МЕТАЛЛ ПРОКАТИНИ

ҳавола этади.

Маҳсулотларни етказиб бериш учун буюртмалар 100 фоиз олдиндан ҳақ тўлаш шарти билан қабул қилинади.

Тошкентдаги телефонлар:
(3712) 54-84-97, 54-84-98, 54-69-00.

БИКС

"БИКС" Ассоциацияси Ўзбекистон Республикаси ва Ўрта Осиё бошқа республикаларидаги корхоналар билан ҳамкорлик қилади ҳамда уларга ўз маҳсулотларини сотиш учун Москва шаҳрининг турли жойларидаги савдо расталарини ҳавола қилади.

Барча масалалар билан қуйидаги манзилга мурожаат қилинг:
Тошкент, Зебо Шамсуддинова кўчаси, 2-берк кўча.
Телефонлар: *90-94-85, 90-94-75.*

Адлия вазирлиги жамоаси вазирликнинг судлар фаолиятини ташкилий таъминлаш бошқармасининг катта маслаҳатчиси Ихтибор Султоновага отаси **ТЎХТА АКА**нинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ҲАВЗИ КАВСАР

ШАНБА УЧРАШУВИ

Сиз кутган учрашув: *Маъмура ЭРГАШЕВА*

ОДАМ ЙИҒЛАБ ЭМАС, ҚЎШИҚ АЙТИБ ТУҒИЛАДИ

— Санъат оламига қандай кириб келганингиз кўпчиликни қизиқтиради...

— Отам Зокиржон Эргашев ажойиб қўшиқчи Эргаш Йўлдошевга жўровоз эдилар. Улар машҳур санъаткорлар Маъмуржон Узоқов, Жўрахон Султонов, Юсуфжон қизиқ, Охунжон қизиқ, Мукаррама Турғунбоевалар билан бирга юришар, онам Тўхтахон Рисметова ҳам шу гуруҳда раққоса эди. Кўпинча гастролларга мени ҳам олиб кетишарди. Саҳна ортида туриб, барча программаларни ўзлаштириб олардим. Икки-уч жойда томоша кўрсатиб, чарчаган труппага кечқурун мен концерт берардим. Улар ўз қилиқлари, хатти-ҳаракатларини менинг ижроимда кўриб, роса завқланиб кулишарди. Умуман, саҳна муҳити менга гўдаклигимдан таниш, қолаверса, санъаткорлик қонимда бор эди.

— Раққоса бўлиш бирдан-бир орзуингиз эдими, ёки бошқа касбларга ҳам ҳавасингиз бўлганми?

— Ёшлигимда врач бўлишни орзу қилардим. Қўшиқчиликни ҳавас қилиб юрган пайтларим ҳам бўлган.

— Гапларингиздан, раққоса бўлиб қолганингизга афсусланиш бордай...

— Йўқ, йўқ. Врач ёки қўшиқчи бўлмаганимга минг бор шукр қиламан.

— Нега энди?

— Кўриб турибсиз, овоздан Худо унча сийламаган. Врач бўлганимда, бугунги Маъмура Эргашевадай халққа танила олармидим-йўқми...

— Сиздаги раққосалик талантини биринчи бўлиб ким пайқаган?

— Раҳматли Мукаррама опа. 6—7 ёшларда эдим. Опага, онамга тақлид қилиб рақсга тушардим. Бир куни Мукаррама опа онамга қараб, «Тўхта, боланг бало. Бунингдан бир нарса чиқади. Қизингни ўзим ўқитаман», дедилар... 3-синфни битиришим билан қўлимдан етаклаб, Тошкент рақс санъати билим юртига элтиб бердилар. Шу-шу опанинг назоратида вояга етдим.

— Ўз фарзандидай кўрган экан...

— Ундан ҳам аъло... Опа аслида жуда кўпларга шундай яхшилик қилган. Бутун «Баҳор» Мукаррама опанинг фарзандлари...

— Опанинг меҳри ҳам, қаҳри ҳам бор эди, дейдилар.

— Ўҳ-ҳў! Нимасини айтасиз. Биронтамизни чизган чизиғидан чиқармасдилар. Лекин бу, жамоани фақат қаттиққўллик билан тутиб турарди, дегани эмас. Жойи келганда, эркалатар, ҳимоя ҳам қилардилар.

— Шу ўринда опанинг сизни бир умр ҳайратлантириб келаётган айрича фазилатлари ҳақида ҳам гапирсангиз?

— Биласизми, саҳнада опадан назокатли, нафосатли аёл йўқ эди. Ҳаётда эса баъзан шартта кесиб гапирарди. Эркакларга хос шиддати ҳам бор эди.

— У кишидан қўрқармидинглар?

— Нима десам экан... Қўрқардик десам ҳам, қўрқмасдик десам ҳам тўғри бўлмайди. Ҳар ҳолда, опада ансамблни айнитмай, доимо формада ушлаб турувчи, ғойибона бир сир бор эди.

— Рақс сиз учун нима? Дил изҳорими ёки ижтимоий воқеликнинг сизнинг ҳаракатларингиздаги инъикосими?

— Рақс — имкониятлари ниҳоятда кенг санъат. Рақсга тушиб, ҳар қандай тарихий воқеа, ижтимоий ҳодисани ифодалаб, томошабин қалбига сингдириш мумкин. Бу санъаткорнинг қайси ниятда саҳнага чиқишига боғлиқ. Бироқ мен рақс санъатини фақат ижтимоий сиёсий воқеа ва ҳодисалар силсиласини ифодалаш воситасига айлантириб қўяётган айрим ғарб труппаларининг ишини ёқламайман. Ҳар нарсада меъёр бўлгани маъқул. Ўзбек рақс санъати ниҳоятда юксак ва жаҳоншумул маданиятдир. Унинг нафис туйғуларга бой жозибали назокати ва нафосатини нозик эҳтиросларга йўғрилган ҳолида асраб-авайлашимиз керак.

— Айтинг-чи, раққоса Маъмура нафосатини раҳбар Маъмура фаолияти хиралаштириб қўймаяптимикан?

— Мен ҳозир ҳам рақсга тушаман. Ансамблга раҳбарман деб, ижодий изланишларимни тўхтатган эмасман. Мана, аҳволни ўзингиз кўриб турибсиз: машқ қилмаган куним йўқ. Қизларга ундай эмас, бундай дея олишим учун, аввало, ўзим формада бўлишим керак. Тўғри, ансамбл ташвишлари ҳолдан тойдирган пайтларда, озмикўпми элга танилган санъаткор сифатида, жоннинг ҳузурини қилиб яшашим мумкинлигини эслаб қоламан. Бироқ санъаткор ҳеч қачон ўз ҳаловатини ўйламаслиги керак. Санъат даргоҳи ниҳоятда бешафқат ҳилқат: сен ўз ҳаловатингни ўйлаган кунингдан бошлаб халқ сени унута бошлайди.

— Кинода бунданам катта муваффақият қозонишингиз мумкиндай туюлаверади, менга. Бу ҳақда ўзингиз ҳам ўйлаб кўрганмисиз?

— Кинони севаман. Драматик роллар ижро этгим келади. Айрим фильмларга «проба»гаям чақиришди. Афсус, бу соҳада омадим чопмади.

— Ҳавас ҳақида нима дея оласиз? Ҳасад кучасидан ўтганингиз борми?

— Ҳавас билан яшовчи одам Худонинг энг суюкли бандасидир. Меъёрида бўлса, ҳасад ҳам санъаткор муваффақиятига омил бўлиши

мумкин. Ҳасадни касб қилиб, ҳароб бўлган ижодкорлар ҳам кам эмас.

— Саҳнага чиққан пайтларингизда машҳур одамларнинг салобати босадими? Босса, у — ким?

— Мукаррама опа! Кўпинча, янги рақс яратаётганимда шундай, тепамга келиб, терғаб тургандай бўлаверади.

— Санъаткорларнинг юлдузли онлари ҳақида турли қарашлар бор. Бу ҳақда сизнинг фикрингиз қандай?

—Юлдузли онлар... Бутун умр давом этадигандай. Бироқ жуда тез ўтиб кетади. Санъаткор юлдузли онларига қандай эришганини билмай қолиши ҳам мумкин. Бироқ, энг даҳшатлиси, юлдузли онлари ўтиб кетаётганини ҳар бир санъаткор сезиб, билиб туради. Оғири мана шу. Аммо одам ношукр ҳам бўлмаслиги керак. Юлдузли онлар насиб этмай ўтиб кетганлар қанча...

Санъатда «номозшомгул» деган ибора бор. Маъноси, бемаҳал очилиб, тўкилиб кетди, дегани. Тилагим, ҳар бир яхши ниятли санъаткор, қисқа бўлса-да, ўз пайтида очилиб, халқи дилини яйратиб, яшнатиб кетсин. Зора, шу онлар одамлар дилида абадий қолса...

— Қайси халқлар рақслари сизни кўпроқ ром этади?

— Ўзбек шундай бир миллатки, унга ер юзидаги деярли барча халқларнинг рақслари ёқади. Шунданми, ҳар қандай халқ рақсларини тез ўзлаштирамиз. Бундан уларнинг ўзлариям лол қоладилар. Менга япон, араб, испан, ҳинд рақслари кўпроқ ёқади. Бироқ ўзимизнинг ўзбекча рақслардан қўймасин...

— Қизиқ, рақсга тушиш қачон урф бўлган экан-а?

— Айримлар у Одам Ато, Момо Ҳаводан қолган, дейдилар. Одам аслида йиғлаб эмас, қўшиқ айтиб туғилади. Чақалоқ дунёга келибоқ, қўллари, оёқларини қимирлатиб рақсга тушади. Демак, мен умримда рақсга тушмаганман, деб лоф урувчилар ёлғончи.

— «Баҳор»га қандай раққосалар қабул қилинади? Масалан, чекка бир вилоятда талантли бир қизни кашф этдингиз. Уни ансамблга таклиф эта оласизми?

— Йўқ. Бизга ишга келадиган одам рақс қонун-қоидаларини чуқур билиши шарт. Бунинг учун талантларниям гўдаклигидан ўқитиб, тарбиялаш керак бўлади. Ана шулардан ҳам танлаб, чертиб оламиз.

— Сийқароқ бир савол: бўш пайтларингизда кўпроқ нима иш билан машғул бўласиз?

— Энг севимли юмушим уй йиғиштириш. Тотли таомлар, ширин-ширин нарсалар пиширгим келади.

— Сизни бир умр қувонтирадиган рақс қайси?..

— «Тановар», «Муножот».

— Севган адибларингизчи?

— Дейл Карнеги, Эркин Воҳидов, Ҳалима Худойбердиева.

— Танқид сизгаям ёқмаса керак-а?

— Кимга ёқибдики... Бироқ фойдаси ҳам йўқ эмас. Рақиб танқиди кўпинча одамни ўзига танқидий назар билан қараб юришга мажбур этади.

— Рақсга тушаётганингизда, ҳавасдан юраги ҳапқириб, қорачиқлари қувончдан порлаб кетувчи мухлисларингизга қандай тилакларингиз бор?

— Кимки санъатни, санъаткорни севибди, у бахтлидир. Севган қалбдан ҳеч қачон ёмонлик чиқмагай. Асли ўзбеклар санъатга шайдо халқ. Тилагим, уни шу шайдоликдан, биз санъаткорларни эса унинг меҳридан айирмасин.

«Халқ сўзи» мухбири Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ суҳбатлашди.

50 ЙИЛДАН СЎНГГИ ДИЙДОРЛАШУВ

Яқинда Товоқсой оромгоҳида дам олаётган эдим. Кутилмаганда орамиздаги бир киши менга кимнидир эслатди. Ўйга толдим: «ким бўлди экан?» Беихтиёр ёдимга уруш йиллари тушди.

...Биз генераль Собир Раҳимов бош бўлган дивизиянинг Шоймардонов раҳбар бўлган ротасида хизмат қилардик. Мен ўша пайтда танкчилар ротасида хизмат қилувчи Жалолиддин исмли йигит билан тез-тез кўришиб турардим. У андижонлик эди. Германиянинг Краве шаҳрида бўлган жангда Жалолиддиннинг яраланганини эшитдим. Сўнг мен ҳам госпиталга тушдим. Шундан кейин биз бир-биримизни умуман учратмадик.

Орадан эллик йил ўтса ҳамки, хотирамга муҳрланиб қолган дўстим сиймоси ўша танишдек туюлган киши томон ундарди.

— Сиз Жалолиддин Ҳакимов эмасмисиз?

— Наҳотки, Рўзиқул, дўстим, учрашганимиз рост бўлса!

Билишимча, Жалолиддин ҳам мени биринчи кўришдаёқ қуролдош дўстига ўхшатган экан. Тасодифни қарангки, биз орадан эллик йил ўтгач, яна учрашдик. У пайтлар 20—25 ёшлардаги навқирон йигитлар эдик. Ёшлигимизни, ўша суронли йилларни эсладик. Бугунги дориломон кунларга етиб келганимизга шукроналар айтдик.

Тасодифда ҳикмат кўп.

Рўзиқул АБДИЕВ.

ТАҒИН БИР САВОБ ИШ

«Экосан» жамғармаси Қорақалпоғистоннинг Бўзатов, Кегайли, Мўйноқ ва Қораўзак туманларининг қийин экологик шароитларда яшаётган аҳолиси учун 100 миллион сўм-купондан зиёд бўлган 8 тонна ҳажмида инсонпарварлик юкини келтирди. Жамғарма раҳбарлари муҳтож оилаларга, шифохона ва болалар уйларига ташриф буюришиб, турли дори-дармонлар, болаларга аталган озиқ-овқатлар, шунингдек ўйинчоқлар улашдилар.

Озиқ-овқат саноати вазирлиги, «Ўзбексавдо», «Узплодоовощвин п р о м», «Медтехника», фармацевтика заводи, Тошкент атир-упа ва ўйинчоқлар фабрикалари ватанпарварлик юкини тайёрлашда катта ёрдам кўрсатдилар.

С. АЖИБЕКОВ.

АНГЛИЯ БЎЙИНБОҒЛАРИГА ҲОЖАТ ЙЎҚ

БУХОРО шаҳрида ишлаб чиқарилаётган шарфлар мутахассисларнинг фикрича, чиройлилиги ва пишиқлиги билан чет элларникидан қолишмайди.

Вилоят «Маҳаллийсаноат» концерни Швейцариядан сотиб олиб келган дастгоҳда ҳар куни ўртача 400—500 дона шундай шарф тайёрланяпти.

Ҳозирча дастгоҳни тўла қувват билан ишлатишнинг иложи йўқ. Чунки шарфга ишлатиладиган акрил калаваси Россиядан келтирилади. Айни пайтда мутахассислар бу маҳсулотни Навоий шаҳрида ишлаб чиқариш йўлларини излашяпти.

Маннон ОТАБОЙ, «Халқ сўзи» мухбири.

Минг бир ҳикмат

ОТА-ОНА ҲАҚИНИ БИЛМАК ЗИКРИДА

«ҲАВЗИ КАВСАР» саҳифасида бугундан бошлаб шу номли рукн ташкил этдик. Мақсадимиз халқимиз қадрияти, ота-боболаримизнинг ўнлаб йиллар давомида унут бўлиб кетган панду насиҳатларини, ҳикматли сўзларини сиз—азиз ўқувчиларга етказиш. Ушбу рукн остида фарзандлик одоби, оилада, кўча-куйда, маҳаллада ва ниҳоят, ўз касби коримиз билан шуғулланаётган жамоа даврасида зоҳир этишимиз лозим бўлган яхши хулқ-атвор ҳақида донолар ўгитларини мутолаа қиласиз. Савдо-сотиқ, оила қуриш, рўзғор тебратиш, камчиликларга сабрли бўлиш, ҳалол ризқ топиш, кишилар ҳақига хиёнат қилмаслик, ота-онага итоатли бўлиш, Ватанга садоқатли хизмат қилмоқ, фитналардан йироқ юрмоқ, динидан, миллатидан қатъи назар қўни-қўшнилар билан аҳил яшамоқ сифатларини эгаллаш сирлари ҳақида тарихий манбалардан маълумотлар бериб борамиз.

Сиз билан дастлабки мулоқотимиз Ота-она ҳаққини адо қилмоқ зикрида. Зеро, ҳаёт ота-онадай бошланур.

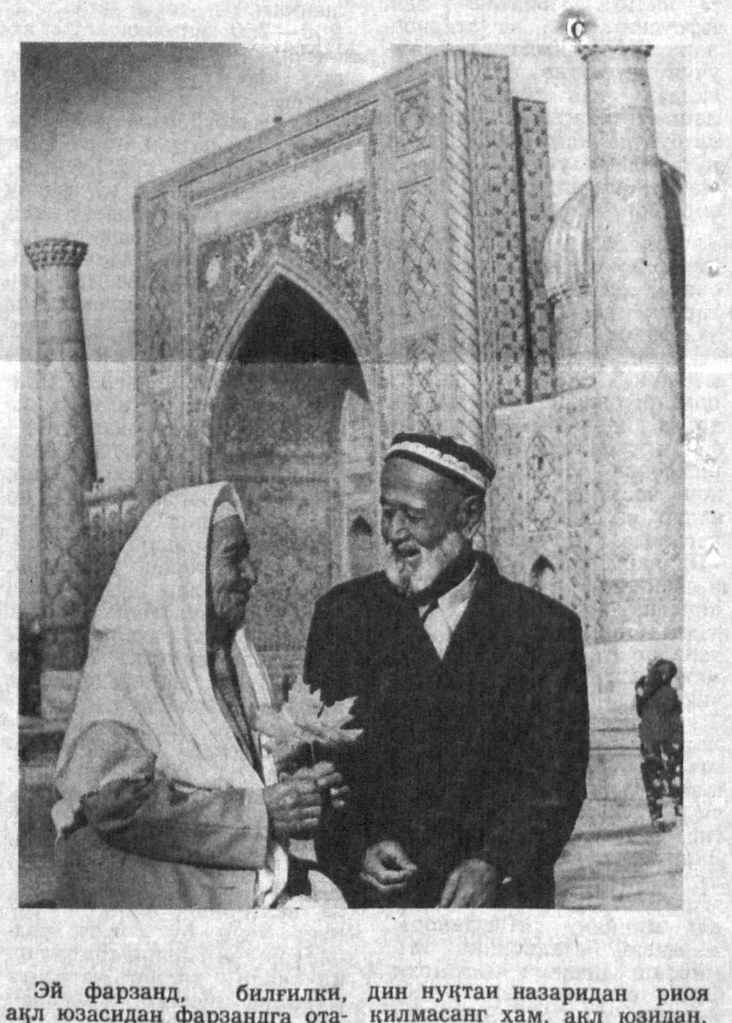

Эй фарзанд, билғилки, ақл юзасидан фарзандга ота-онани иззат ва ҳурмат қилиш вожибдур, нединким унинг асли ота ва онадур. Ота ва онани нима учун ҳурмат қилурман деб кўнглингга келтурмағил, билғилки улар сенинг учун ўлимга ҳам тайёр турадурлар.

Ҳар фарзандки оқил ва доно бўлса, ҳеч вақт ота-онанинг меҳр ҳақини адо қилмоқдан холи бўлмағусидур. Ота-она фармонбардордур. Бу фармонбардорликда ҳам иш бўлғай ва ҳам фармон бўлғай. Ота-онанинг иши сени парвариш қилмоқдур ва фармони сенга яхшилик ўргатмоқдур. Эй фарзанд, шул важдин ота-онангни сағал ҳам ранжитмағил.

Айтишларича, амирал-мўъминин Алидан сўрадиларки: «Фарзандда ота-онанинг ҳақи қанчадур?» Ҳазрат Али деди: «Ҳақ таоло бу адабни Расулнинг... ота-онаси ўлимида кўргузди. Нединким, бу ҳазрат ота-онасининг ҳаётлик айёмин топса эрди, уларни ўзидан илгари тутмоқ, уларнинг ҳақини билмоқ ва уларга фарзандлик юзидан тавозеъ кўргузмоқ вожиб бўлур эрди».

Бас, ота-онанинг ҳақига дин нуқтаи назаридан риоя қилмасанг ҳам, ақл юзидан, мурувват юзидан риоя қил ва кўрғил ота ва она аслида сени жон ва дил била парвариш қилмишлар. Агар улар ҳақида камчиликлар қилсанг, тақсир кўргузсанг, сен ҳеч яхшиликка сазовор эмасдурсан, нединким ҳар киши аслининг яхшилиғини билмаса, ўзганинг ҳам яхшилиғин билмагусидур. Ўз фарзандинг сенинг ҳақингда қандай бўлишин тиласанг, сен ҳам ота-онанг ҳақида шундай бўлғил, нединким сен ота-онанг ҳақида нима иш қилсанг, фарзандинг ҳам сенинг ҳақингда шундоқ иш қилур, чунки одам мевага, ота-она дарахтга ўхшайдур. Дарахтни ҳар қанча яхши тарбият қилсанг, меваси шунча яхшироқ ва ширинроқ бўлур. Ота-онага иззат ва ҳурматни қанча кўп қилсанг, уларнинг сенинг ҳақингдаги дуоси шунча тезроқ мустажоб бўлур.

Бас, агар ақлинг бўлса ҳунар ўрганғил, нединким ҳунарсиз ақл-бошсиз тан, суратсиз бадандекдир.

«Қобуснома»дан

1. Мақсум — тақсимланган, бўлинган.

БАРЧИНОЙЛАР БЕЛЛАШУВИ

Хўжайли ип йигириш ва тўқиш фабрикаси меҳнат жамоасининг 85 фоизини хотин-қизлар ташкил қилади. Жамоанинг фаол аъзоларидан бир гуруҳи Наврўз айёми арафасида «Қани, қизлар» шиори остида ўтказилган беллашувда иштирок этдилар. Улар касбларини таърифлаш, миллий кийим-кечакларни ва соч турмаклаш турларини намойиш қилиш, миллий таомларни тайёрлаш, мақол, маталлар айтиш, дастурхон безаш шартлари бўйича мусобақалашдилар. Бундан ташқари, қизлар ҳакамлар ҳайъати аъзолари эътиборига баҳор, Наврўз, Мустақиллик, бахт-саодат ҳақидаги қўшиқларни ва кичик саҳна асарларини ҳавола қилдилар.

Мусобақанинг ғолибаси, не ажабки, корхонанинг асосий ишлаб чиқариш цехларининг вакиласи эмас, фабрика болалар боғчаси тарбиячиси бўлди. Лекин, бу ҳол ушбу ажойиб томошадан олинган умумий кўтаринкилик ва завқ-шавқ кайфиятига раҳна солмади, аксинча, қизлар навбатдаги мусобақада ғолибликни қўлга киритиш учун энг камида қандай савияда тайёргарлик кўриш лозимлигини билиб олдилар.

Ҳайитбой АБДУСОДИҚ, «Халқ сўзи» мухбири.

ҒАЗНАГА КЎЧГАН МАШВАРАТ

ЕКИ ШОҲ «МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ» ҲАҚИДА

Тарихий манбаъларда ёзилишича, Бухорода сомонийлар салтанати қулагач, Хоразм ўзича мустақил давлат бўлиб шаклланди. Хоразм шоҳи Али ибн Маъмуннинг илму ҳикматни севувчи Абул-Ҳусайн ас-Саҳилий деган донишманд вазири бўлиб, маърифий масалаларга кўп эътиборли инсон эди. Шу зот туфайли сарой атрофига кўплаб илмли уламолар, фозил кишилар йиғила бошлади.

Хоразм шоҳи Али ибн Маъмун (997—1009 йилларда ҳукмронлик қилган) ёш бўлишига қарамай, зукко ва фозил киши эди. У давлат ишлари билан бирга илм аҳлига доимо меҳр-мурувватда бўлди. Шоҳнинг ташаббуси билан Хоразм салтанатида оламга машҳур бўлган илм масканн — «Мажлиси уламо» тузилди. Орадан кўп ўтмай бу кенгаш «Маъмун академияси» номи билан шуҳрат қозонгани тарихий ёзилмаларда қайд этилган.

«Мажлиси уламо» анжуманида фаннинг турли соҳалари бўйича мунозара ва муҳокамалар ўтказилган. Риёзиёт, фалакиёт, ҳикмат, табобат, мантиқ, илоҳиёт, табиёт, ҳандаса, музика ва бошқа ақлий, нақлий билим соҳиблари мажлиснинг фаол аъзолари бўлиб, ўзлари битган рисолалар, китоблари асосида риёсат йиғинида маъруза қилишган, шундан кейин кенг ва атрофлича мусоҳаба бошланган.

Машҳур математик, юлдузшунос, тарихчи, буюк мутафаккир Абу Райҳон ал-Беруний ана шу анжуманнинг асосий ташкилотчиларидан бири ва фаол аъзоси бўлган. Шунингдек, амалий билимлар соҳасида тенги йўқ аллома, юнон олими Батимус (Птолемей)дан кейин иккинчи ўринда бўлган Абу Носир Ироқий ҳам шу анжуман фаолларидан бири эди. Хоразм шоҳининг шахсий табиби, табобат соҳасида Жолинус (Гален Клавдий)дан кейин учинчи аллома сифатида танилган Абу ал-Хайр Хаммар «Мажлиси уламо» ишида катта жонбозлик қилган. У ўз кимё лабораториясида кўп ибратли тадқиқотлар олиб борган. Бухоролик буюк аллома Абу Али ибн Сино ҳам сомонийлар сулоласи тугагандан кейин ушбу машварат таърифини эшитиб, Хоразм мулкига йўл олади.

Ибн Сино ўз қўли билан ёзган таржимаи ҳолида: «Зарурият юзасидан Бухорони тарк этиб, Гурганж томонга кўчишимга тўғри келди. У ерда илмларни севувчи Абул-Ҳусайн ас-Саҳилий вазир эди», деб ёзган эди.

Ибн Синонинг Хоразм мулкига ташрифи «Мажлиси уламо»нинг шуҳратини яна ҳам ошириб юборади. Чунки «Маъмун академияси»да манман деган алломалар йиғилган, уларнинг ҳар бири илм соҳасида ўзига хос мактаб яратган зотлар эди.

Улар, Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино, Абу Носир Ироқий, Абу ал-Хайр Хаммар, Абу Саҳл Масиҳий, ибн Мискавейх (тарихчи аллома), Абу Мансур Муҳаммад ас-Салобий, Абу Абдуллоҳ ан-Найса-бури, Исҳоқ ибн Аҳмад ал-Бухорий, Абул Ҳаким Муҳаммад ас-Солиҳ Косий, Абу Муҳаммад Ҳамид ибн-ал Хидир Хожандий, Абу Абдуллоҳ ибн Иброҳим ан-Натилий, Шарофиддин Абу Абдуллоҳ ибн Юсуф Айлоқий ва бошқалар эди.

«Мажлиси уламо» ҳузурида илму ҳикматга ҳаваси бўлган ёшлар учун алоҳида мактаб бўлиб, унда атоқли алломалар ўзлари учун шогирдлар тайёрлашган. Масалан, Абу Носир Ироқийнинг кимё лабораторияси бўлиб, унда ёш шогирдлар эртаю-кеч тажриба олиб боришарди. Шунингдек, Берунийнинг фалакиётни ўрганиш юзасидан барпо этган мунажжимлик мактабида ҳам кўп шогирдлар тўпланишган.

Бундай машҳур ва маълум илм маскани Ватанимиз бир пайтлар улкан маданият маркази бўлганидан далолат беради.

Маълумки, Султон Маҳмуд Ғазнавий сомонийлар сулоласи тугаши билан дастлаб Балх, Термиз, Буст шаҳарларининг нойиби бўлгач, Хуросонни истило этиб, ўзини Султон деб эълон қилди. Кейин мамлакатда катта ислоҳлар ўтказиб, қудратли давлат барпо этиш йўлида ибратли ишлар бошлаб юборди. Ўша вақтда Ғазнавийлар давлати Шимолий Ҳиндистондан Каспий денгизининг жанубий чегарасига қадар бўлган ерларни ўз ичига оларди. Шунингдек, Афғонистон, Шимолий-Шарқий Эрон ҳам Султон Маҳмуд салтанатига кирарди. Маҳмуд Ғазнавий бир куни шоҳ Маъмунга қуйидаги мазмунда мактуб йўллабди: «Бизга маълум бўлишича, Хоразмшоҳ хизматида илмнинг турли соҳалари бўйича тенги йўқ алломалар йиғилишибдур, улар ким: Абу Носир Ироқий, Абу Саҳл Масиҳий, Абу Хайр Хаммар, Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино. Ушбуларни саройимизга юборишингизни, улар бизга хизмат қилишни ўзлари учун шараф деб билишларини маълум қиламиз. Ва биз уларнинг илмлари ва санъатларидан баҳраманд бўлғумиздир».

Султон Маҳмуддек жаҳонни титратиб турган буюк ҳукмдорнинг талабига қарши бориб бўлмас эди. Зеро, мактубни Султоннинг энг ишончли, обрў-эътиборли кишиси олиб келган, иложи бўлса «Мажлиси уламо» аъзоларини ўзи билан бирга олиб кетмоқчи эканлигини маълум қилади.

Ибн Сино билан Абу Саҳл Масиҳийдан бошқа барча анжуман аъзолари Ғазна ҳукмдори ҳузурига боришга рози бўлишади.

Шундай қилиб, «Мажлиси уламо» Ғазнага кўчади.

Тошкентда буюк бобокалонларимиз Амир Темур, Улуғбек ва Берунийларга ҳайкаллар ўрнатилди. Маданиятимиз тарихи битилган китоблар кўп нусхаларда нашр этилмоқда. Менимча, ватанимиз тарихида ўчмас из қолдирган «Мажлиси уламо» аъзоларига ёдгорлик тоши қўйилса, бобокалонларимиз руҳи шод бўлармиди.

Қолаверса, Хоразмга бутун дунёдан сайёҳлар, азиз, эътиборли меҳмонлар зиёратга келишади. Агар борди-ю «Маъмун академияси»га ёдгорлик лавҳи ўрнатиб, «Мажлиси уламо» аъзоларининг исми-шарифлари битиб қўйилса, бу тарихий манба мустақил Ўзбекистон шуҳратига шуҳрат қўшади, деб ўйлайман...

Мақсуд ҚОРИЕВ.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО
خلق سوزی
• ТЕЛЕФОНЛАР: маълумот учун 33-07-48; эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси.

Бош муҳаррир: Анвар ЖЎРАБОЕВ
ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ, Эсирген БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Эркин ВОҲИДОВ, Миракмал МИРАЛИМОВ, Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Людмила ПОРФИРЬЕВА, Қулаҳмад РИЗАЕВ, Александр ТЮРИКОВ (масъул котиб, «Народное слово»), Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Муҳаммаджон ҚОРАБОЕВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

• МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.
Навбатчи муҳаррир — А. Йўлдошев, навбатчи — О. Раҳимов.

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 0001. Буюртма Г - 857. 84742 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А — 2.
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6 Босишга топшириш вақти — 21.00 Босишга топширилди 23.00.